

BRENNER JÁNOS HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

DOLGOZATÍRÁSI SZABÁLYZAT

Győr, Szombathely
2018

Jelen szabályzat a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola 2013-as dolgozatírási szabályzatának a Brenner János Hittudományi Főiskola számára alkalmazott változata.
A szabályzat módosítása a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola engedélyével történt.

I. A DOKUMENTUM ÉRVÉNYESSÉGI KÖRE

A jelen dokumentum a Brenner János Hittudományi Főiskola *összes hallgatójára és oktatójára* vonatkozik.

A főiskolán általánosan kötelező dolgozatfajták: a *szemináriumi dolgozat* (a továbbiakban: SzeD) és a *szakdolgozat* (a továbbiakban: SzaD), illetve a *záródolgozat* (a továbbiakban: ZD). Az alábbiakban ezekhez található formai szempontokat meghatározó útmutatás.

Ezekon kívül az oktatók megkívánhatják, hogy kurzusukhoz kapcsolódóan a hallgatók házi dolgozatot, írásos beszámolót, olvasónaplót, recenziót stb. készítsenek. Ezek írása során is a jelen dokumentumot kell követni a *megfelelő változtatásokkal* (pl. elegendő 3-4 oldal, nem kellene hivatkozások, nem kell irodalomjegyzék stb.).

Az egyes szempontok valamennyi dolgozattípusra érvényesek, ahol viszont eltérés van köztük, azt külön jeleztük.

A tartalmi, módszertani kérdések tekintetében segítséget nyújthatnak a szabályzat 7. mellékletében felsorolt művek.

Hogy az alábbi szempontok, útmutatások közül melyek számítanak kötelezőnek (vagyis szabálynak) és melyek csak javaslatok, az a fogalmazás módjából mindig világos. Így például kötelező jellegűek: „*ezt használjuk*”, „*kell készíteni*”, „*soha nem szabad elhagyni*”, „*mindenképpen kerüljük*”; ajánlottak: „*lehetőleg ne*”, „*használhatjuk*”, „*lehetnek*”, stb.

Az érthetőség kedvéért igyekeztünk a lehető legkevesebb tipográfiai szakkifejezést használni. Azok magyarázata viszont, amelyekkel élünk, megtalálható a 5. mellékletben.

A 8. melléklet összefoglalóan tartalmazza a dolgozatírás alapvető formai követelményeit.

II. A DOLGOZATOK FAJTÁI

1. A dolgozatokkal kapcsolatos tanrendi követelmények

A főiskola Tanulmányi és vizsgaszabályzata tartalmazza, hogy a hallgatóknak mikor milyen típusú dolgozatot kell írniuk, hogyan választhatnak témát és vezetőtárárt (konzulenszt), hogyan kell a dolgozatírást bejelenteni, hogyan és milyen határidőig kell a dolgozatot beadni, stb.

2. Általánosan kötelező dolgozattípusok

a) Szemináriumi dolgozat (SzeD)

A SzeD a tanrendbe beépített szeminárium keretében, a szemináriumvezető útmutatásai szerint és irányításával írt rövidebb terjedelmű munka, melynek célját, pontos terjedelmét és tartalmi követelményeit a szemináriumvezető határozza meg.

A hallgatók a SzeD-ok írása során elsajátíthatják a tudományos írásbeliséget, a szakirodalom használatát, és begyakorolhatják, hogyan adjanak számot tudásukról és képességeikről írásban. Mindez nagy segítséget jelenthet később, a SzaD- vagy ZD-írás során.

b) Szakdolgozat (SzaD), záródolgozat (ZD)

A SzaD (ZD) a főiskolai tanulmányokat lezáró, nagyobb terjedelmű írásbeli munka. A hallgatók tananyagát képező valamely alapvető tudományág köréből választott elméleti vagy tudományosan megalapozott gyakorlati téma kidolgozása önálló kutatómunkával, illetve a szakirodalmi források értékelő felhasználásával.¹

Az alapképzés lezárásaként a hallgatónak SzaD-ot, míg a tanári mesterképzésen – előképzettségétől függően – SzaD-ot vagy ZD-ot kell írnia. A záródolgozat az adott szakterületi ismereteket feldolgozó tanulmány, amelyet a tanári szakképesítéssel már rendelkező (vagyis korábban főiskolai, egyetemi vagy MA tanárképzésben résztvevő) hallgató készít.

3. Egyéb dolgozattípusok

a) Rezümé

A *rezümé* szó jelentése: rövid összefoglalás, áttekintés, tartalmi kivonat. Egy írásműről, könyvről vagy cikkről készített rövid – általában egy A4-es oldalt meg nem haladó – tartalmi összefoglalás, amelynek nem célja az olvasott mű kritikájának megfogalmazása, hanem annak tartalmi ismertetésére szorítkozik.

¹ Diplomamunkának is nevezik, mert a végzettséget és a szakképesítést igazoló oklevél (diploma) elnyeréséhez szükséges írásműről van szó.

b) Recenzió

A recenzió egy írásműről, általában könyvről készített rövid ismertető, műbírálattal. A recenzió szorítkozhat a mű tartalmi ismertetésére, de adhat több szempontú, részletes kritikát is. A recenzió részei: az írásmű pontos adatai, a szerző ismertetése, az írásmű tartalmi ismertetése és tárgyilagos stílusban történő bírálata (átfogó jellemzés, felépítés, fontos témák, újdonság, eredetiség, elfogultság, fogalmazás, egyes megállítások megkérdőjelezése, pozitív értékelése stb.).

c) Olvasónapló

Egy könyv olvasása közben lejegyzett információk összessége. Formája napló, vagyis az olvasásban való előrehaladás időrendjében készül. Általában hosszabb, nehezebben átlátható szöveg olvasásakor érdemes készíteni. Összefoglalhatjuk benne az éppen olvasott fejezetet, vagy akár az egyes bekezdéseket is. Az olvasónapló lehetővé teszi, hogy később is emlékezhessünk a teljes műre anélkül, hogy újra el kellene olvasnunk, illetve előre megadott szempontok szerint egy csoport hosszabb szövegeket is fel tud így dolgozni. Nemcsak a tartalmi szempontok fontosak, hanem az olvasás közbeni élményeink, benyomásainak, meglátásaink lejegyzése is.

d) TDK dolgozat

20–25 oldalas írásbeli dolgozat, témavezető tanár irányításával a főiskola Tudományos Diákköri Tanácsa által meghirdetett valamely tudományterületen. Alapja a hallgató tudományos önképzési igénye, valamint a tanár és a hallgató közötti szakmai együttműködés. Formai követelményei megegyeznek a szakdolgozat formai követelményeivel, azonban a címloldal eltérő, mivel a TDK dolgozat címloldalán nem szerepelhetnek a dolgozat készítőjére és konzulensére vonatkozó adatok, hanem azt külön, lezárt borítékban kell mellékelni a dolgozathoz. A dolgozatot 3 példányban (nyomtatott, spirálozott), valamint elektronikus formában (CD) kell leadni.

III. ÁLTALÁNOS FORMAI KÖVETELMÉNYEK

1. Külsőalak

A dolgozatot A4-es méretű lapokon, nyomtatott formában kell elkészíteni.

A lapoknak csak az egyik oldalát használjuk.

A SzaD-ot (ZD-t) fekete borítóba kell köttetni. A szakdolgozathoz készíthetünk külön példányt a témavezető tanárnak.

A SzaD/ZD külső fedőlapján a következő adatoknak kell szerepelnie:

A felső egyharmadnál: SZAKDOLGOZAT/ZÁRÓDOLGOZAT

Jobb oldalon alul: a készítő teljes neve, alatta pedig a benyújtás éve pont nélkül.

A SzaD-ot (ZD-t) elektronikus formában is le kell adni. A dolgozatot – valamennyi részével (címlap, tartalomjegyzék, irodalomjegyzék, rezümé, függelék stb.) együtt – *egyetlen* pdf fájlban, CD-n kell leadni. A CD-re rá kell írni a készítő teljes nevét és a benyújtás évét.

2. Terjedelem

A SzeD terjedelmét a kurzust vezető oktató határozza meg, de nem lehet több – címlap, tartalomjegyzék, irodalomjegyzék és függelék nélkül – 12 oldalnál.

A SzaD terjedelme – címlap, tartalomjegyzék, irodalomjegyzék és függelék nélkül – a BA képzésen (katekéta-lelkipásztori munkatárs szakon) 30–50 oldal, mesterképzési szakon 50–80 oldal.

A ZD terjedelme – címlap, tartalomjegyzék, irodalomjegyzék és függelék nélkül – a hittanár-nevelőtanár szakképzésen 40–70 oldal.

3. Szövegtükör

A margók minden (felső, alsó, jobb és bal) oldalon 3 cm-esek. (Kötésbeni margót nem kell hozzátenni.)

A bekezdés formátuma: sorkizárt; behúzás: első sor 1 cm; térköz: előtte-utána 0 pt, sorköz: 1,5. Az egyes bekezdések folyamatosan követik egymást, vagyis nem teszünk közéjük üres sor(oka)t. Az oldalszámok 12-es méretben a jobb alsó sarokban találhatóak.

A címlap nem kap lapszámot (de a számozásba beleszámít), utána tehát 2-vel kezdődik a számozás. Arab számokat (2, 3, 4 stb.) használunk, és nem rómaiakat (II, III, IV).

4. Betű

Betűtípus: Times New Roman (az egész dolgozatban, kezdve a címlaptól).

Betűszín: fekete.

Betűméret: a szöveg betűmérete 12-es, a lapalji jegyzeteké 10-es. A címloldalon és a fejezetcímek esetében természetesen nagyobb méretet is használhatunk (ajánlatos is), de a fejezetcímek betűmérete se legyen nagyobb 16-osnál.

Betűstílus: A betűstílus normál, vagyis nem dőlt és nem félkövér. Félkövér betűt legfeljebb címekhez használhatunk. A címloldalon félkövér és dőlt betűstílust is használhatunk. (A betűstílus használatáról ld. később.)

Betűköz: A betűköz normál legyen, vagyis ne ritkítsuk és ne tömörítsük.

A betűformátumra vonatkozó fenti előírások az idézett szövegrészekre is vonatkoznak, kivéve a négy sornál hosszabb idézeteket, melyekre vonatkozó formai követelményeket lásd *Idézetek elhelyezése a szövegben* a 19. oldalon.

IV. A DOLGOZAT RÉSZEI

A dolgozatok két fő részből állnak: *főszövegből* és *járolékos részekből*. Ezeket a fontosabb részeket különféle *technikai kellékek* (oldalszám, élőfej stb.) egészítik vagy egészíthetik ki.

A főszöveg a dolgozat központi, legfontosabb része. A főszöveget megelőző járulékos részek: a címloldal, a tartalomjegyzék és a rövidítések jegyzéke, ez utóbbi azonban nem kötelező. A bevezetés és a befejezés a kifejtéssel együtt a főszöveghez tartozik. A főszöveget követő járulékos részek: a függelék vagy mellékletek (benne ábrák, táblázatok stb.), valamint az irodalomjegyzék (bibliográfia) és a rezümé. Vagyis:

- címloldal
- tartalomjegyzék
- rövidítések jegyzéke (lehet)
- bevezetés
- főszöveg
- befejezés
- függelék (vagy mellékletek) (lehet)
- irodalomjegyzék
- rezümé

1. Címloldal

A címloldalon (a dolgozat első oldalán) a következő adatoknak kell szerepelnie (külön sorokban, ebben a sorrendben):

Intézmény: Brenner János Hittudományi Főiskola

A szombathelyi képzésben részt vevők számára: Szombathelyi Képzési Központ

Tagozat: pl. Nappali tagozat, Levelező tagozat

Képzés: pl. Katekéta-lelkipásztori munkatárs alapképzés, Teológia osztatlan mesterképzés, Hittanár-nevelőtanár osztatlan mesterképzés

Szakirány (ha van): pl. katekéta szakirány, lelkipásztori munkatárs szakirány

A dolgozat címe (kb. a lap felső kétharmadánál)

A dolgozat alcíme (ha van)

A dolgozat típusa: Szakdolgozat (Záródolgozat, szemináriumi dolgozat, stb.)

A dolgozatíró neve (pl. Készítette: Torda Borbála; és nem: Torda Bori) (TDK dolgozat címloldalon nem szerepelhet)

A témavezető neve (pl. Témavezető: Dr. Kovács Katalin) (TDK dolgozat címloldalon nem szerepelhet)

SzeD-nél: tanév és szemeszter száma

SzaD-nál/ZD-nél: Győr / Szombathely, évszám (egymás alá)

A címet és – ha van – az alcímet külön sorba szedjük, és ne válasszuk el egymástól kettősponttal, ponttal, vesszővel vagy egyéb más módon. A címben szereplő szavakat sem választjuk el.

A címadás csak látszólag könnyű feladat. A cím legyen rövid, érthető, a tartalmat jól kifejező. Alcímet akkor adjunk egy dolgozatnak, ha a főcím úgynevezett *beszélő cím*, vagy ha úgy érezzük, a főcím nem teljesen fedi a mű tartalmát.

Ügyeljünk arra, hogy bár nagybetűvel kezdjük az egyes adatokat, a sorok végére ne tegyünk pontot.

BRENNER JÁNOS HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
SZOMBATHELYI KÉPZÉSI KÖZPONT
LEVELEZŐ TAGOZAT
KATEKÉTA- LELKIPÁSZTORI MUNKATÁRS ALAPKÉPZÉS
KATEKÉTA SZAKIRÁNY

A hit öröme
Az öröm teológiája Ferenc pápa írásaiban

Szakedolgozat

Készítette: Kovács Mihály
Konzulens: Dr. Orsós János

Szombathely
2018

2. Tartalomjegyzék

A tartalomjegyzék, amely a dolgozat belső címrendszerét, a járulékos részek (rövidítésjegyzék, függelék vagy mellékletek, irodalomjegyzék, rezümé) címeit és kezdő oldalszámait tartalmazza, a dolgozat fontos, elmaradhatatlan része. A pontosan összeállított és jól szerkesztett tartalomjegyzék könnyen áttekinthetővé teszi a dolgozatot. A tartalomjegyzéket a címoldal után helyezzük el. Alapelv, hogy minden címet (fejezetcímek, alcímek) tüntessünk fel a tartalomjegyzékben. A tartalomjegyzék ne legyen túlságosan terjedelmes, az ugyanis inkább nehezíti, mintsem könnyíti a tájékozódást. A tartalomjegyzékben és a szövegben közölt címek mindig egyezzenek meg, ha tehát a dolgozatban számozzuk vagy betűjelzéssel látjuk el a címeket, akkor a tartalomjegyzékben se térjünk el ettől a gyakorlattól.

A tartalomjegyzék betűmérete 12-es.

A tartalomjegyzékben – amint a szövegben is – a különböző címfokozatokat különböztessük meg *tipográfiai*lag vagy *számok*, illetve *betűk használatával*. Mind a két módszert használhatjuk, sőt a kettő egyesített változatát is. A követendő alapelv: a címrendszer az egész dolgozatban egységes legyen. A tipográfiai eszközök (behúzás, betűfajta és betűfokozatok) használata sokkal esztétikusabb és elegánsabb, míg a számok, betűk alkalmazása pontosabb tartalomjegyzéket eredményez. Javasoljuk a számok és a betűk használatát, mert egyrészt az esetlegesen túlságosan bonyolult címrendszert áttekinthetőbbé teszi, másrészt a dolgozat készítője és a témavezető (vagy SzaD/ZD esetében a bíráló is) könnyebben tud hivatkozni a szöveg valamely pontjára.

A különböző rendű címek megkülönböztetésének legegyszerűbb módszere a behúzás, azaz az alacsonyabb rendű cím néhány betűhellyel beljebb kerül, mint a magasabb rendű.

A szerzetes intézmények	23
A szerzetesházak, létesítésük és megszüntetésük	23
Az intézmények kormányzása	26
Az előljárók és a tanácsok	27
A káptalanok	33
Az anyagi javak és kezelésük	42

A következő módszer, hogy a tartalomjegyzékben is eltérő tipográfiával szedjük a különböző fokozatú címeket. Ügyeljünk arra, hogy két-három betűfajtanál többet ne használjunk.

I. RÉSZ: A SZERZETES INTÉZMÉNYEK	23
I. FEJEZET: A SZERZETESHÁZAK, LÉTESÍTÉSÜK ÉS MEGSZÜNTETÉSÜK	23
II. FEJEZET: AZ INTÉZMÉNYEK KORMÁNYZÁSA	26
1. Az előljárók és a tanácsok	27
2. A káptalanok	33
3. Az anyagi javak és kezelésük	42

Fontos szabály, hogy a címrendszer ne legyen négy-öt fokozatnál bonyolultabb (azt ugyanis már nagyon nehéz követni). A négy fokozatú decimális címrendszer a következőképpen néz ki:

1. A filozófiai gondolkodás	9
1.1. Mi a filozófia	9
1.1.1. A filozófia mint életmód	13
1.1.2. A filozófia mint tudomány	17
1.1.2.1. A filozófia ágai	21
1.1.2.2. A filozófia és a szaktudományok	26

Ha ezt a változatot választjuk, ne feledjük, hogy az egyes számok közé mindig pontot teszünk – de szóközt nem –, és az utolsó szám után se feledkezzünk meg a pontról. A számok és a hozzá tartozó cím között viszont mindig legyen szóköz.

Az oldalszámokat lehetőleg jobbra rendezett tabulátorral helyezzük el, a tabulátorok helyét pedig pontsorról szedjük.

Ha a címeket *pontsorról* kötjük össze a megfelelő oldalszámmal, akkor a cím után és az oldalszám előtt tegyünk két-három szóközt. Ügyeljünk arra, hogy az oldalszámok helyi érték szerint (vagyis jobbra rendezve) álljanak.

A tartalomjegyzéket – ha címsorokkal dolgoztunk – a számítógép önállóan is össze tudja állítani (a 2007-es Office-ban pl. Hivatkozás > Tartalom), ezelőtt azonban szükséges a stílusok egyenkénti kijelölése. Ne ijedjünk meg attól, hogy a címsorok háttere szürke lesz, a nyomtatásban ugyanis ez nem látszik. Ezt a módszert azonban nem javasoljuk azoknak, akik nem kellően jártasak abban, hogy stílusokkal és címsorokkal dolgozzanak.

3. Rövidítésjegyzék

Rövidítésjegyzéket nem kell összeállítani, ha valaki mégis hasznosnak tartja, készíthet (de csak SzaD-hoz/ZD-hoz).

A rövidítésjegyzék a dolgozatban szereplő rövidítéseket tartalmazza ábécérendben. Ha csatolunk a dolgozathoz ilyen jegyzéket, akkor soroljuk fel az *összes* használt rövidítést. Az általánosan használt és ismert rövidítések (CIC, DH, KEK, Kr. e., pl. stb.) miatt azonban felesleges rövidítésjegyzéket készíteni. Folyóiratok nevének rövidítése érdekében indokolt lehet, de csak akkor, ha valaki sokféle idegen nyelvű folyóiratról dolgozott. Ilyen esetben a folyóirat nevének rövidítése ugyanúgy dőlt betűvel írandó, mint általában a folyóirat neve (lásd *Folyóiratok tanulmányainak bibliográfiai leírása*, 38. oldal).²

A címe legyen: Rövidítések

² Az idegen nyelvű folyóiratok (és sorozatok) rövidítéséhez mindig a Schwertner-féle rendszert használjuk: Siegfried M. Schwertner: *Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete: Zeitschriften, Serien, Lexika, Quellenwerke mit bibliographischen Angaben (IATG2)*, Walter de Gruyter, Berlin – New York, 1992. Ha egy cím nem található ebben a kötetben, akkor a szokásos rövidítését használjuk, ügyeljünk azonban arra, hogy egy dolgozatban ne legyen két egyforma rövidítés. (A DH Dignitatis Humanae vagy Denzinger–Hünemann? Az RM Redemptoris Missio vagy Redemptoris Mater? Az EV Evangelium Vitae vagy Enchiridion Vaticanum?)

A sorköz értelemszerűen lehet másfelesnél kisebb.
Elhelyezni a tartalomjegyzék után kell.

4. Bevezetés

A bevezetés írásának elsődleges célja, hogy a dolgozatíró előzetesen közöljön az olvasóval olyan ismereteket, amelyeket a dolgozat megértéséhez szükségesnek vél. A bevezetés lehetőleg csak röviden tartalmazzon személyes hangvételt, eligazító jellegű részt, amely a témaválasztás okairól, a dolgozat születésének körülményeiről szól. A bevezetésnek ennél fontosabb szerepe is van.

A bevezetés bemutatja a feldolgozott *témát*, a megválaszolandó *alapkérdést* és azt az *összefüggérendszer*t, amelyben a felvetett probléma értelmezhetővé válik. Ugyancsak itt van a helye a kérdés historiográfiájának, az *eddig kutatók rövid összefoglalásának*. Tartalmazhat adatokat a tanulmányozott szerzőről vagy szerzőkről, megadhatja a témakidolgozás határait (miről tárgyal, miről nem) és a dolgozatkészítés során használt fő források rövid leírását.

A téma ismertetése, a kutatás történetének leírása mellett a harmadik tárgykör, amivel a bevezetés foglalkozhat, a metodológia (a kutatás módszertana, azaz az alkalmazott módszerek elméleti szintű tárgyalása) és a metodika (az alkalmazott eljárások, technikák bemutatása). Az ilyen fejtegetés azonban ne legyen túlságosan terjedelmes és részletező, hanem a dolgozat terjedelmével arányosan rövid legyen. A bevezetés tipográfiai szempontból nem különbözik a kifejtéstől (lásd alább).

5. Kifejtés

A kifejtés a dolgozat legfontosabb, tartalmi része, amely a dolgozatkészítő érdemi mondanivalóját, gondolatait tartalmazza. A kifejtést jegyzetek és illusztrációk (táblázatok, ábrák, grafikonok, térképek, képek, kották stb.) egészíthetik ki.

Ha a kifejtés pontatlan, semmitmondó, üres, unalmas, akkor a dolgozat nem sokat ér. A járulékos részek (és a jegyzetek) csak „szolgálói” a kifejtésnek, nélküle mit sem érnek. Éppen ezért a dolgozat írásakor mindig a kifejtést fogalmazzuk meg először, a mondandó kidolgozása mindennél előbbre való.

A kifejtést megfelelő rendszerességgel meg kell törnünk címekkel, bekezdésekkel, kiemelésekkel.

a) Címrendszer

A tagolás elsődleges eszközei a *belső címek*. A címek a szöveget szövegrészekre, szövegegységekre bontják, segítségükkel feltárul a dolgozat szerkezete, belső logikája – vagy ellenkezőleg: bonyolult, zavaros felépítése. Ezért fontos, hogy a dolgozat elkészülte után a tartalomjegyzéket még egyszer tüzetesen áttekintsük. A tartalomjegyzék ugyanis mindennél pontosabban jelzi az esetleges hiányokat, aránytalanságokat, logikai buktatókat. Csak kivételes esetben adjunk hosszú, magyarázó belső címeket. A magyarázat nem a cím, hanem az azt követő szöveg feladata, ne akarjunk minden kérdést már a címben megoldani.

A dolgozatban az azonos rangú részegységeket *azonos fokozatú címekkel* látjuk el. A részegységek további tagolására alacsonyabb rendű címeket iktatunk a szövegbe, a kisebb részeket ismét tovább tagolhatjuk, stb. Így jelenik meg, mintegy a részegységek vázlataként a címrendszer. A dolgozat a fő- és alcímen kívül csak a legritkább esetben bír el négy-ötnél több címfokozatot. A címek hierarchikusak, azaz mindig rangsorba állítjuk őket. A címek hierarchiája egyben a dolgozat szerkezeti felépítését is mutatja.

A dolgozat belső címei:

1. rendű cím: rész cím
2. rendű cím: fejezetcím
3. rendű cím: alfejezetcím
4. rendű cím: szakaszcím

Ha a dolgozatot nem tagoljuk (pl. 2-3-4) nagy részre, akkor természetesen a fejezetcím az 1. rendű cím.

A bevezetés, a kifejtés és a befejezés mindig új oldalon kezdődjön. A kifejtés egyes részei folyamatosan kövessék egymást. Cím önállóan, hozzárendelt szöveg nélkül ne maradjon a lap alján.

Mindenekelőtt ügyelnünk kell arra, hogy az azonos fokozatú címeket minden esetben azonos betűfokozattal írjuk. A tipográfiai elkülönítéseken túl (pl. nagybetű, kiskapitális, dőlt betű) a címfokozatok erőteljesebb megkülönböztetésére lássuk el a címeket számokkal és betűkkel.

Lehetnek olyan fejezetek, ahol nem minden fokozatú cím van jelen. Előfordulhat például, hogy egy fejezetben teljesen hiányoznak a szakaszcímek. Felesleges arra törekedni tehát, hogy mindenhol minden fokozatú cím szerepeljen.

A különböző fokozatú címeket betűfokozatokkal, valamint a címek elhelyezésével (balra zárt, középre zárt) különítjük el egymástól. A címeket mindig külön sorba írjuk. A címek után sohasem teszünk pontot.

A fejezetcímeknél a *fejezet* szót akár el is hagyhatjuk.

1. fejezet: Az alexandriai iskola és az ariánus krízis
1. Az alexandriai iskola és az ariánus krízis

Annak érdekében, hogy az azonos rangú címek tipográfiailag is egységesek legyenek, célszerű a számítógépes szerkesztésnél ún. címsorokat, stílusokat alkalmazni, de ügyeljünk, hogy a betűtípus itt is Times New Roman maradjon. Figyeljünk arra, hogy egy-egy cím ahhoz a szöveghez legyen közelebb, amely követi, vagyis amelyikhez értelmileg tartozik.

b) Bekezdések

Egy-egy új gondolat általában új bekezdésbe kerül, következésképpen a bekezdéseknek nincs átlagos hosszuk (tartózkodjunk azonban a nagyon hosszú bekezdések írásától). Az egy oldalnál hosszabb gondolatmenetet lehetőleg törjük meg valahol. A bekezdések ugyanis nagymértékben hozzájárulnak a dolgozat áttekinthetőségéhez.

Bekezdésekhez 1 cm-es behúzást használunk, de a cím utáni első bekezdéseket tompán is hagyhatjuk (vagyis az 1 cm-es behúzás elhagyásával), de akár így, akár behúzással kezdünk, döntésünkhöz az egész dolgozatban ragaszkodjunk.

A bekezdések előtt és után nem hagyunk nagyobb térközt.

Ha a behúzáshoz tabulátorokat használunk, a dolgozat beadása előtt ellenőrizzük, hogy mindig ott vannak-e a helyükön. Ajánlatosabb ehelyett *stilussal* dolgozni, mert ott megadhatjuk, hogy minden bekezdés első sora automatikusan 1 cm-rel bentebb kezdődjön.

c) Kiemelések

A szöveg tagolásának harmadik módja a kiemelések használata. Kiemeléseket akkor alkalmazunk, ha a szöveg egyik elemét (neveket, címeket, lényeges kifejezéseket, fogalmakat, fontosabb mondatokat) hangsúlyozni kívánunk, és meg akarjuk őket különböztetni szövegkörnyezetüktől. Ügyeljünk azonban arra, hogy ne halmozzuk a kiemeléseket. Ha ugyanis túl sokféle kiemelést használunk egy oldalon, akkor semmit se emeltünk ki. Az olvasó figyelmét csak akkor vonja magára egy mondatrész vagy mondat, ha kiugrik szövegkörnyezetéből, következésképpen lehetőleg mérsékeljük egy-egy oldalon a kiemelések számát.

Általános szabály: ha eldöntöttük, *mit* (pl. személyneveket) és *miként* (pl. dőlt betűvel) emelünk ki, a dolgozat *egészén* végre kell hajtani azokat, a dolgozatban ugyanis a kiemeléseknek végig egységeseknek kell lenniük.

Az aláhúzásokat, a ritkításokat, a félkövér betűfajta használatát és a verzált (nagybetűk használatát) mindenképpen kerüljük el, a kiemelésre kurziválást vagy szerzők nevével kiskapitálást használjunk.

Kurziválás

A *kurziválás* (dőlt betűfajta használata) a leggyakrabban alkalmazott kiemelés. Kurziválhatjuk a neveket, a fogalmakat vagy a lényeges gondolatokat (a három közül egyszerre egyet vagy kettőt kiemelhetünk, de lehetőleg ne mindhármat). A bibliográfiai tételek, hivatkozások kurziválásánál külön szabályok érvényesek (lásd lentebb). Ne kurziváljuk az idézeteket, csak azt, ami az eredeti szövegben is így szerepel.

Ágoston és az egész keresztény hagyomány ebben az értelemben szól a hit fényéről (lumen fidei) és a hitnek az embert megvilágosító kegyelméről. Újra s újra idézik a zsoltárverset: „A te fényedben látjuk a világosságot” (Zsolt 36,10). *Pierre Rousselot* a hitnek kegyelem fényétől megvilágított szeméről beszél.

A héber *aman*, hinni szógyök adverbiuma nem ok nélkül jelöl szilárdságot, biztonságot, bizonyosságot. E szót mind a mai napig ismerjük a liturgia nyelvében használatos *ámen* révén. A hit tehát voltaképp azt jelenti, hogy áment mondunk Istenre, vállalva döntésünk összes következményét (Gerhard Ebeling).

Balthasar így összegzi vizsgálódásának eredményét: *Csak a szeretet hiteles*. A szeretet nem tehető bizonyítás tárgyává, önmagában hiteles.

Kurzív szövegben lehetőleg antikva (álló betűs) kiemelést alkalmazzunk.

Kurzív szavak után – értelem szerint – az írásjelek is kurzívak. Kurzív mondat mondatzáró írásjele is kurzív. A *kettős írásjeleknél* (zárójel, idézőjel) nem lehet az egyik kurzív, a másik pedig antikva. A kettős írásjeleknél a kurziválást a szöveg határozza meg, ha például a zárójelek közé foglalt szöveg egésze kurzív, akkor a zárójelek is azok, ha a szöveg vegyes, akkor az alapszöveg betűfajtája dönt. Egy-egy szó kiemelésekor a névelőt nem emeljük ki.

(Sitz im Leben)

(ez a jézusi életmód Schürmann kifejezésével: *proegzisztencia*)

Órigenész ennek érzékeltetésére alkotta meg az *autobasziilea* szót.

A szövegben szereplő műcímekeket lehetőleg kurziváljuk, s ne idézőjeleket használjunk.

Kiskapitális

Kiskapitális betűfajta a dolgozatban leginkább az irodalomjegyzékben és a lapalji hivatkozásokban szereplő nevek kiemelésére használunk.

Idézőjel

„Idézőjellel” kiemelhetünk szakkifejezéseket (terminus technicusokat), egyes szavakat, kifejezéseket, amelyeknek a dolgozatíró különös értelmet tulajdonít.

Az ember nem csupán „homo faber”, munkálkodó ember, de „homo ludens”, játszó ember is. Végső soron pedig „homo orans et adorans”, imádkozó és imádó ember.

A kiemeléseknél a legnagyobb gondot a *toldalékok* okozzák: kiemeljük-e ezeket is, vagy ne. Két megoldás közül választhatunk, de ügyeljünk arra, hogy egy dolgozaton belül csak az egyiket használjuk.

1. A todalékokat nem emeljük ki. Pl. Felhasználtam Rahnertől *A hit alapjait*.

2. A todalékokat is kiemeljük. Pl. Nem vette komolyan *Rudolf Bultmann*t.

Ha a címben már szerepel todalék, lehetőleg ne tegyünk hozzá még egyet.

A Szent Jobb ünnepén-ben József Attila azt írja: „...emelkedjünk fel Krisztushoz, ki lent volt.”

Helyette:

A Szent Jobb ünnepén című versében József Attila azt írja: „...emelkedjünk fel Krisztushoz, ki lent volt.”

Ha a dolgozatíró más művéből idéz, s ebbe a szövegrészbe az eredetiben nem szereplő kiemeléseket tesz, akkor az idézet végén zárójelben közölni kell az olvasóval a kiemelés tényét. Ezekben az esetekben a dolgozatíró nevének csak a kezdőbetűit, s ne az egész nevét írjuk ki.

„A papoktól pedig *világosságot* és *erőt* várjanak a világi hívők. Ne higgyék azonban, hogy lelkipásztoraik *mindenhez értenek*, és az összes felmerülő, esetleg súlyos kérdésekben azon nyomban gyakorlati megoldást tudnak ajánlani, vagy hogy ez lenne a papok küldetése” (GS 43). (*Kiemelés – O. A.*)

d) Felsorolások

A főszövegben olykor felsorolásokat használunk. A felsorolt pontokat, adatokat számozhatjuk vagy betűzhetjük. A számok után pontot, a betűk után kerek zárójel

használunk. Az azonos értékű fogalmak felsorolásakor használhatunk számokat és betűket, de gondolatjelet vagy egyéb tipográfiai jeleket is (pl. csillagokat, középpontokat).

1. kérő ima
2. közbenjáró ima
3. hálaadó ima
4. dicsőítő ima

Vagy:

1. *kérő ima*
2. *közbenjáró ima*
3. *hálaadó ima*
4. *dicsőítő ima*

Vagy:

- a) kérő ima
- b) közbenjáró ima
- c) hálaadó ima
- d) dicsőítő ima

Vagy:

- kérő ima
- közbenjáró ima
- hálaadó ima
- dicsőítő ima

Vagy:

- kérő ima
- közbenjáró ima
- hálaadó ima
- dicsőítő ima

A felsorolások címek, és nem mondatok, következésképpen utánuk nem teszünk írásjelet. Előfordul azonban, hogy a felsorolás része egy mondatnak, vagy az egyes felsorolt pontokban mondatokat helyezünk el. Ekkor természetesen a felsorolásra is érvényesek az idevonatkozó helyesírási szabályok.

A keresztény ima legfontosabb fajtái a következők:

1. kérő ima,
2. közbenjáró ima,
3. hálaadó ima,
4. dicsőítő ima.

A felsorolásokat hierarchiába kell rendeznünk. Ezt általában számozással, betűzéssel, vagy bentebb szedéssel érhetjük el. Ügyeljünk arra, hogy a hierarchia egyértelműen kiderüljön.

Gratia

1. increata

2. creata

a) creatoris: elevans

b) redemptoris: elevans et sanas

c) externa

d) interna

- gratis data

- gratum faciens

Vagy:

Gratia

increata

creata

creatoris: elevans

redemptoris: elevans et sanas

externa

interna

gratis data

gratum faciens

e) Idézetek

A szövegben gyakran másoktól kölcsönzünk gondolatokat, mondatokat. Általános szabály, hogy nincs idézet idézőjel, valamint forrásmegjelölés nélkül. A forrásmegjelölés bizonyos esetekben történhet szövegközi hivatkozásként, máskor lábjegyzetben szerepel „(részletesebben lásd a *Jegyzetek, hivatkozások* című alfejezetben – 21. oldal). A tudományos életben az egyik legnagyobb etikai vétséget éppen ennek az alapszabálynak a megsértése jelenti, ez a plágium.³ Ügyeljünk tehát arra, hogy minden esetben adjuk meg az eredeti gondolat forrását, és szó szerint csak idézőjelek között, valamint hivatkozással idézzünk. Az idézés egyik legfontosabb etikai szabálya, hogy az idézett szövegnek még a szórendjét, helyesírását sem változtathatjuk meg. Ha valamilyen oknál fogva nem idézhetünk szó szerint, akkor inkább saját szavainkkal adjuk vissza az idézett passzus lényegét, de semmiképpen se változtassunk rajta. A jegyzetelésnél figyeljünk arra, hogy az idézeteket pontosan írjuk le, ellenkező esetben másodszor is kézbe kell vennünk az idézett dokumentumot.

Ne felejtjük, hogy a dolgozatnak a hallgatóhoz köthető, a hallgató által fogalmazott saját szövegnek kell lennie, ezért az *idézetek aránya* lehetőleg ne haladja meg a teljes szöveg egyharmadát.

³ A plágium mások szellemi termékeinek jogtalan használata, más szerzők gondolatainak, fogalmainak, mondatainak használata anélkül, hogy erre az írás készítője írásában utalna. Súlyos etikai vétség. Lehet és kell is mások gondolatait ismerni és felhasználni, de nem lehet őket sajátunkként feltüntetni. Minden esetben jelölni kell az általunk készített szövegben: a más szerzőktől vett véleményt, gondolatot: akkor is, ha azt szó szerint idézzük, akkor is, ha átfogalmazva; a más szerzők által kidolgozott fogalmakat, elméleteket, definíciókat: akkor is, ha szó szerint idézzük, akkor is, ha átfogalmazva; bármiféle adat forrását. Plagizálás, ha valaki nem a saját dolgozatát, hanem valaki másét adja be; ha valaki szó szerint kimásol szakfolyóiratból egy cikket, ráírja a nevét, és saját dolgozatként adja be; ha valaki „saját” dolgozatot ír, ám abba mondatrészeket, egész mondatokat, bekezdéseket emel be más szövegekből, anélkül, hogy ezt idézőjellel és hivatkozással jelezné.

Ha az idézetből hiányzik valami, s oda utólag bármit is beírunk, akkor ezt szögletes zárójellel⁴ kell jelölnünk. Az idézetben talált hibát a szögletes zárójelbe foglalt latin [sic!] (így!) szócskával jelezzük.

„Bonhöffer [sic!] teológiájának *cantus firmus*-a a lutheri ihletésű krisztológia.”

A teljesen nyilvánvaló hibát korrigálhatjuk is, ugyanis a szövegben sűrűn elhelyezett [sic!] kifejezés sokszor tudálékosságra utal.

„Bonhoeffer teológiájának *cantus firmus*-a a lutheri ihletésű krisztológia.”

Ha a dolgozatíró megjelent fordításból idéz, akkor elegendő hivatkozni az illető műre. Ha viszont a fordítást nem tartja megfelelőnek, akkor a javítás tényét szögletes zárójelben jeleznie kell.

„A katolikus iskola tehát – mivel sokat tehet annak érdekében, hogy Isten népe betöltse hivatását, s elő tudja mozdítani a párbeszédet az egyház és az emberiség között [mindkettő kölcsönös előnyére – ez a fordításból hiányzik – O. A.] – megtartja rendkívüli jelentőségét a mai viszonyok között is.”

Amennyiben a dolgozatíró nem megjelent fordításból idéz, hanem saját fordítását közli, akkor ezt a tényt a *Bevezetésben*, vagy a megfelelő szöveghelyen jeleznie kell. Ha saját fordítást közlünk, lábjegyzetben megadhatjuk a szöveg eredetijét. Ez esetben az eredeti szöveget idézőjelben írjuk a lábjegyzetbe, s az idézet után adjuk meg a forrás bibliográfiai adatait, az idézet pontos helyével (oldalszám).

„Jézus mindig tudatában volt, hogy nincs egyedül, utolsó kiáltásáig a kereszten csupa feszülő készség az iránt a másik iránt, akit Atyának nevez. Csak így lehetséges, hogy méltóságának elfogadott neve végül is nem király, úr vagy hasonló, hatalmat jelentő jelző lett, hanem egy másik szó, amit úgy is fordíthatunk, hogy »gyermek«.” (O. A. ford.)

Idézőjelek

A magyar helyesírási szabályzat háromféle idézőjelet javasol. Ügyeljünk arra, hogy csak ezeket a megoldásokat használjuk, s legyünk tekintettel az idézőjelek formájára is (ugyanis különböző országokban más és más nyomdai állású idézőjeleket használnak). A magyar idézőjelek formája a következő:

„macskaköröm”

»lúdláb«

’félidézőjel’

Az idézőjelek és az idézőjelbe tett szó vagy szöveg közé nem teszünk szóközt.

Macskaköröm

Szövegbe ékelt, szó szerinti idézetre úgynevezett *macskakörömöt* használunk. (Ne keverjük össze a hüvelyk jelével [” *inch*], és ne feledjük: a magyarban a kezdő macskaköröm alul, a záró pedig felül van.) Az idézetet megelőzheti, követheti vagy megszakíthatja az idéző mondat. Ügyeljünk a helyesírási szabályokra.

⁴ A szögletes zárójel beszúrása: Alt+91 és Alt+93. Vagy: Alt Gr + F és Alt Gr + G (az Alt Gr a jobboldali Alt-ot jelenti). A számokat a numerikus padon kell beütni! (Ügyeljünk, hogy a NumLock be legyen kapcsolva.) (Notebooknál a megfelelő billentyűkombinációkkal.)

Joseph Ratzinger kénytelen volt megállapítani: „Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya.”

„Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya” – véli Joseph Ratzinger.

Joseph Ratzinger megállapítása – „Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya” – sajnos még ma is igaz.

Az idézetbe *közbevetéseket* is illeszthetünk:

„Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt – mondja Ratzinger –, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya.”

Macskakörmököt használunk továbbá akkor, ha valamely szerző, személy, irányzat sajátos szóhasználatát akarjuk visszaadni.

Buber szóhasználatával ez az „istenfogyatkozás”.

Ne használjunk macskakörmöt akkor, amikor bizonytalanok vagyunk a szóhasználatban, s azt érezzük, hogy az illető szó nem tökéletes megoldás, de nem találunk jobbat. Ne alkudjunk meg ilyen könnyen, keressünk jobb megoldást, lehetőleg olyat, amelyet már nem kell idézőjelbe tenni.

Lúdláb

Úgynevezett *lúdlábat* (még hozzá az idézet mindkét végén befelé mutató lúdlábat) használunk akkor, ha az idézeten belül szintén idézőjelet kell használnunk.⁵

„A kereszténység, akkor még Jézusnak »botrányosan« eredeti példája nyomán, új helyzetet teremt a nő számára, olyan helyet biztosítva neki, ami a zsidósághoz viszonyítva a kereszténység újdonságának egyik elemét képezi.”

Félidézőjel

Felső állású, úgynevezett *félidézőjelet* nagyon ritkán használunk. Egyfelől egy kifejezés, mondat jelentésének megadásakor, másfelől hármas idézés esetén.⁶

Bár a köznyelvben laikusnak azt mondjuk, aki nem jártas valamiben, nem szakértő, az egyházi nyelvhasználatban ’világi hívő’ értelemben használjuk.

„A válogatás nélküli »nyitások« korszakának vége van. Igaza van Joseph Ratzingernek, amikor azt mondja: »Itt az ideje annak, hogy a keresztény rájöjjön: kisebbséghez tartozik, gyakran van ellenzékben, és értse meg, hogy ez nyilvánvaló, logikus és természetes azzal szemben, amit az Újszövetség – biztosan nem pozitív értelmezéssel – ’e világ szellemiségének’ nevez“.”

⁵ A lúdláb beszúrása: Alt+0187 és Alt+0171.

⁶ A félidézőjel beszúrása: Shift+1. Times New Roman betűtípussal így néz ki: ’ (A félidézőjelet ne keverjük össze a láb jelével [‘ foot].)

Idézetek elhelyezése a szövegben

Az idézeteket a szöveg megszakítása nélkül, folyamatosan helyezzük el. Az idézeteket ne írjuk dőlten, hiszen maga az idézőjel használata a kiemelés eszköze.

A monoteizmus mindenkor politikai program is volt: „Egy isten, egy birodalom, egy császár.” Ezt az összefüggést felismerve érthető, a római császárok miért ódzkodtak hosszú ideig attól, hogy elismerjék az ortodox szentháromságtant, s miért az ariánus, az önmagában zárt lényegi egységet hangsúlyozó hitvallást részesítették előnyben.

Négy sornál hosszabb idézetet lehetőleg ne írjunk! Ha mégis íránk, ügyeljünk arra, hogy ebből nagyon kevés legyen.

Ha négy sornál hosszabban akarunk idézni, akkor 1 cm-es behúzással, szimpla sorközzel és 11 pt-s betűkkel tegyük. Az idézőjeleket megtartjuk. Az idézet előtt és után be kell szúrunk egy 6 pt-s térközt. Az első sort nem kell bentebb kezdeni (hiszen a behúzással és a nagyobb térközzel kellően elkülönítettük a folyószövegtől), vagyis az idézet minden sora 1 cm-rel bentebb kezdődik.

Platón ebben a híres levelében leírja a filozófiai ismeretszerzés módszerét és a filozófiai megismerés legméltóbb, legértékesebb tárgyát:

„Fel kell tárnai a filozófia mibenlétét és feladatának természetét, azután rá kell mutatni a vele való foglalkozás nehézségeire és fáradaimaira. Ennek hallatára pedig az igazán bölcselő természet, aki az istentől ihletve valóban a filozófiával való foglalkozásra termett és méltó rá, úgy érzi, mintha valami csodavilágba vezető útról hallana. Tudja, hogy most minden erejét össze kell szednie: ránézve az életnek más-ként már nincs is értelme. Nekigyürkőzve tehát és vezetője erejét is felfokozva, addig nem enged, amíg mindennek a végére nem jár, vagy legalább amíg el nem éri, hogy útmutató nélkül is tudja vezetni magát.”

A filozófia tehát mindenekelőtt egy „csodavilágba vezető”, csodálatos „út”, ami bevezet az igazsággal való életközösségbe. Vezetőt igényel, valamint egyfajta isteni ihletettséget, „isteni természetet” attól, aki erre az útra lép.

Idézetek elhelyezése a mondatban

Mindig csak az idézett szöveget foglaljuk idézőjelbe, tehát ha mondatrészt idézünk, akkor csak ezt. Ügyeljünk arra, hogy idézésnél az eredeti szöveg nem sérülhet.

A „hit koncentrációja” az egyik alapvető feltétele a hit hirdetésének, továbbadásának és a benne való növekedésnek.

Az idézőjelet mindig a toldalékok után tegyük (pl. az „ellenreformációt”), és lehetőleg kerüljük az „ellenreformáció”-t típusú megoldásokat.

Ha egész mondatot idézünk, akkor a mondatvégi írásjel az idézőjel elé kerül.

És az apa könyörögni kezd: „Hiszek, Uram, segíts hitetlenségemen!”

Ha az idézetben nem egy teljes mondatot idézünk, akkor az idézőjel a mondatvégi írásjel elé kerül:

Ebben a szövegösszefüggésben a teológiai erkölcstant úgy is meghatározhatjuk, mint „a Krisztusban kinyilatkoztatott, a tevékenységnek irányt szabó igazságnak a tudományát”.

Amikor az idézetből *kihagyunk* egy részt, vagy ha a magyar szövegbe *beillesztjük* az eredetiben használt szót, szavakat vagy a magunk megjegyzését, szögletes zárójelet használunk. A kihagyást mindig szögletes zárójelbe foglalt három ponttal jelezzük.

Ezt fejezi ki Pál apostol, amikor azt mondja például, hogy „Krisztus szeretete [agapé] ösztönöz bennünket arra a meggyőződésre [krinantasz, a krinein ‘megítélni, eldönteni’ igéből], hogy ha egy mindenkiért meghalt, akkor mindenki meghalt. És ő azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt. [...] Ezután tehát nem ismerünk senkit emberi szempontból. [...] Mindenki, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régi megszűnt, valami új valósult meg” (2Kor 5,14.16–17).

Ha az idézet elejéről hagyunk el egy részt, nem kell szögletes zárójelet használnunk, elég kis kezdőbetűvel írni az idézet első szavát.

A Lk 15,21-ben a magyar fordítás szerint azt találjuk, hogy az apa „nyakába borult és megcsókolta”. Az eredeti görög változat azonban ennél sokkal erőteljesebb megfogalmazást használ: az apa össze-vissza ölelgette és csókolgatta.

Ha az idézetet (akkor is, ha az több mondatból áll) további mondatrész követi (pl. forráshivatkozás), a mondatvégi írásjel az idézőjelet követő mondatrész (zárójeles forrásmegjelölés) után áll.

A zsinat így fogalmaz: „A társadalmi rendnek tehát és fejlődésének mindig a személyek javára kell irányulnia, ugyanis a dolgok rendjét kell a személyek rendjéhez szabni, nem pedig fordítva, miként maga az Úr utalt erre, amikor azt mondta, hogy a szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért” (GS 26).

Ha az idézett szöveg végén a mondatvégi írásjel felkiáltójel vagy kérdőjel, akkor ezeket is feltüntetjük az idézőjelet előtt, azonban a forrásmegjelölés után a pontot is ki kell írunk.

A tanítványok feltették Jézusnak a kérdést: „Mester, ki vétkezett, ő vagy a szülei, hogy vakon született?” (Jn 9,2).

f) Utalások

Sem a SzeD, sem a SzaD terjedelme nem indokolja azt, hogy a szöveg egyik helyén utaljunk a szöveg egy másik helyére. Ha mégis szükség lenne rá, akkor az utalásokat a megfelelő résznél kerek zárójelben közöljük.

A bér málkózás után egy évvel végzett felmérés (3. ábra) világosan tükrözi, hogy vidéken a lányok nagyobb arányban maradtak templomba járók, mint a fiúk, míg Budapesten ez az arány egyforma.

Ugyanezt a logikát követve utalunk más szövegrészekre is. Az utalásokban lehetőleg mindig tegyük ki az oldal rövidítésére használatos o. betűt, ha kérdéses lehet az olvasó számára, hogy az oldal, a táblázat vagy az ábra számára hivatkozunk-e. Ha azonban teljesen egyértelmű, hogy a hivatkozás az oldalszámra történik (lásd alább a 2. példát), akkor ez nem szükséges.

(lásd 4. o.)

(lásd 61–67.)

(bővebb kifejtését lásd a 39. oldalon) (lásd 4. térkép)
(lásd 23. ábra) vagy (lásd a 23. ábrát) (lásd 14. láb.)
(vö. 5. fej.) (vö. 18. láb.)

Míg a *vesd össze* kifejezést általában rövidítjük (vö.), addig a *lásd* szót lehetőleg ne rövidítsük (ld.), akár a *lásd* kiírása, akár annak rövidítése mellett döntünk, a dolgozat egészében ragaszkodjunk a választott formához. A *lásd* és a *vesd össze* kifejezések jelentésében árnyalatnyi különbség van. Ha *lásd* szóval utalunk egy szöveghelyre, akkor az ottani szöveg kiegészíti, tovább részletezi mondandónkat, míg a *vesd össze* hasonló gondolatra, problémára utal. Ha a szöveg alatti vagy feletti, azaz a szöveghelyhez közeli táblázatra, ábrára, térképre utalunk, elég a *lásd* és a *vesd össze* nélküli rövid formula.

A barokk skolasztika átveszi a kegyelem fogalmát számos szempont szerint felosztó szemléletet (5. ábra), s ez a sokrétű felosztás kiegészül az elégséges és a hatékony kegyelem megkülönböztetésével.

A *fent*, *fenti*, *fent említett* szavak az előbbi, míg az *alább*, *alábbi*, *alábbiakban* szavak a későbbi szöveghelyekre utalnak.

(lásd alább a 17. ábrát)

g) Jegyzetek, hivatkozások

A jegyzetek a főszöveget (ritkábban a függelék) kiegészítő rövid megjegyzések, irodalmi hivatkozások. A dolgozatírónak akkor érdemes jegyzeteket használnia, ha nem akarja megtörni a főszöveg gondolatmenetét, de ahhoz szorosan kapcsolódó információt akar közölni (megadja egy gondolat, idézet forrását; hivatkozik egy adott műre), egy olyan gondolatmenetet fejt ki, amely nem tartozik szorosan a főszöveg mondandójához; vagy kiegészíti, megvilágítja, megmagyarázza a főszövegben mondottakat. A jegyzeteket (szövegközi jegyzetek, lábjegyzetek) minden esetben össze kell hangolni a dolgozat irodalomjegyzékével, mivel ezek szorosan összetartoznak. A másik fontos követelmény a jegyzetekkel kapcsolatban a következetesség.

A jegyzetekben magyar rövidítéseket (*uő*, *vö.*, *uo.* stb.) használjunk, de latin szavak és rövidítések (*ibid.*, *passim* stb.) is elfogadhatók. Arra azonban vigyázzunk, hogy egy dolgozatban következetesen vagy az egyik, vagy a másik gyakorlatot kövessük.

Már a könyvtári munka, a jegyzetelés során gondoljunk arra, hogy egy írásmű minden fontos bibliográfiai adatát felírjuk.

A dolgozatban csak *szövegközi* és *lapalji jegyzeteket* (*lábjegyzeteket*) használunk, vagyis nem lehetnek fejezetvégi jegyzetek, sem szövegvégi jegyzetek.

Szövegközi jegyzetek

Szövegközi jegyzeteket nem alkalmazunk, mert többé-kevésbé megakasztja a folyamatos olvasást. Csak kivételes esetekben alkalmazhatjuk, ennek feltétele pedig az, hogy ne akadályozza a folyamatos olvasást (lásd alább).

Különleges hivatkozási módok néhány egyházi-teológiai kiadványra

Vannak olyan írásművek, amelyekre legtöbbször a főszövegben hivatkozunk, ritkábban a lapalji jegyzetben utalunk. Ezeknek az írásműveknek az egyházi-teológiai szaknyelvben általánosan ismert rövidítéseik vannak, s a dolgozat olvasója könnyen beazonosítja őket. Az irodalomjegyzékbe azonban mindenképpen be kell venni őket, még akkor is, ha a dolgozathoz rövidítésjegyzéket készítünk.

Ilyenek például a Szentírás, a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, Az egyházi törvénykönyv, a „Denzinger”, a szentszéki-pápai megnyilatkozások (ha azoknak hivatalos latin címük van, és pontokra vannak tagolva), a Katekézis általános direktóriuma stb.

A legfontosabbak rövidítését lásd a 2. mellékletben (1. pont).

Ezek közül néhányat itt részletesebben ismertetünk.

A Szentírás

A Szentírásra való hivatkozáskor – hacsak szakmai szempontok mást nem igényelnek – a Szentírás legújabb hivatalos fordítását használjuk:

Biblia. Ószövetségi és újszövetségi Szentírás, Szent István Társulat, Budapest, 2005.

Ha valaki nem tud hozzáférni ehhez, akkor a Szent István Társulat korábbi kiadását (1973-tól 2004-ig) is használhatja, vagy a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat kiadását: *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*, Budapest, 1997. Ha valaki nem a katolikus, hanem más keresztény felekezethez tartozik, természetesen használhatja a saját Bibliáját, és alkalmazhatja – ha ismeri – a saját hivatkozási rendszerüket.

A Szentírás könyveire rövidítéseikkel hivatkozunk. E rövidítésekre általánosan elfogadott szabályok vonatkoznak. A hivatkozáskor három dologra utalunk: a könyvekre (levelekre stb.), a könyv fejezeteire és a fejezeteken belüli versekre. (Kivétel ez alól Abdiás könyve, János 2. és 3. levele, valamint Júdás levele, amelyeknél csak egy számot adunk meg, mégpedig a vers számát, mivel ezek a könyvek csak egyetlen fejezetből állnak.)

A könyvek rövidítése után nem teszünk pontot: Józs, Péld, Mt, Jel

Ha egy könyvnek sorszama van, az a megnevezés elé kerül (szóköz nélkül): 1Kir, 2Krón, 2Tessz, 3Jn

A rövidítés után szóköz következik.

A szentírási hivatkozásokban a központosításnak tartalmi jelentősége van. A fejezetszámot *vessző* választja el a vers(ek) száma(i)től, de a vessző után soha nem hagyunk szóközt. A vers(ek) száma után nem teszünk pontot.

MTörv 6,4 – azaz Második Törvénykönyv 6. fejezet, 4. vers

Az utolsó szám után nem teszünk pontot.

Ha nemcsak egy fejezetre vagy nemcsak egy versre hivatkozunk, a számokat nagyköötőjellel kapcsoljuk össze, szóköz nélkül.⁷

⁷ A magyar helyesírásban kétféle kötőjelet használunk. A hagyományosan kötőjelnek nevezett írásjellet és ennek kétszeresét, az úgynevezett nagyköötőjelet. A nagyköötőjelet (Alt+0150) elsősorban a hasonló dolgok összekapcsolására, az egyenrangúság kifejezésére használjuk, például a két

Ter 14–18 – azaz a Teremtés könyve 14. fejezetétől a 18. fejezetéig

Ter 25,19–35,29 – azaz a Teremtés könyve 25. fejezetének 19. versétől a 35. fejezetének 29. verséig

Zsoltároknál nem fejezetszámot használunk. A vessző előtti szám azt jelöli, hogy hányadik zsoltárról van szó, a vessző után a zsoltárvers száma áll.

Zsolt 136,1 – azaz 136. zsoltár, 1. vers

A zsoltárok sorszámozásának kétféle hagyománya van. Ha sok zsoltáridézetet alkalmazunk, érdemes megjelölni, hogy melyik számozást használjuk, vagy lehet kettős számozást is megadni: Zsolt 122(121),6–8

Ha egy fejezet több különálló versére utalunk, a *pont* (utána nincs szóköz) az és-t helyettesíti.

Jn 11,5.19.28 – azaz János evangéliuma 11. fejezet, 5., 19. és 28. vers

Pontosvesszővel választjuk el (utána van szóköz) a különböző helyekre való hivatkozások felsorolását, akár azonos könyvön belül:

ApCsel 18,18; 19,29 – azaz Apostolok Cselekedetei 18. fejezet, 18. vers és 19. fejezet, 29. vers

Akár különböző könyvek esetén:

Iz 42,1–4; Mt 12,18–21 – azaz Izajás könyve 42. fejezetének 1. versétől a 4. verséig és Máté evangéliuma 12. fejezetének 18. versétől a 21. verséig

Ha egymást követő két (vagy néhány) versre akarunk hivatkozni *sk.* (és a következő [ti. vers]) és *skk.* (és a következők [ti. versek]) rövidítéseket is használhatunk.

Mt 12,51 *sk.* – azaz Máté evangéliuma 12. fejezetének 51. verse és az azt követő vers

Ha egyszerre csak egy, kettő, három szentírási részre kívánunk hivatkozni, akkor az bekerülhet a szövegbe, mégpedig a mondatot lezáró írásjel elé.

„Ne oltsátok ki a Lelket, a prófétai beszédet ne vessétek meg. Mindent vizsgáljatok meg, ami jó, tartsátok meg, mindenféle rossztól óvakodjatok” (1Tessz 5,19–22).

Az elbeszélés visszatérő kérdése: „Hogyan nyíltak meg a szemeid?” (Jn 9,10; vö. Jn 9,15.26)

Amennyiben háromnál többre kívánunk hivatkozni, akkor a hivatkozásokat – hogy a szöveg olvasását ne nehezítse – lapalji jegyzetbe kell tenni.

Ha a hivatkozásunk nem szó szerinti, tehát nem idézet, hanem csupán utalás, akkor eléje *vö.-t* teszünk.

vagy több nép nevének összekapcsolásakor: *A teológus–hittanár szakos hallgatóknak kötelező angol teológiai szakszövegolvasó szemináriumon részt venniük. A zsidó–keresztény kultúrkörben Ábrahám személye különleges tiszteletnek örvend. Két vagy több tulajdonnév összekapcsolásakor: Karl Rahner – Herbert Vorgrimler klasszikussá vált szótára szerint...* A valamitől valameddig tartó viszony érzékeltetésére, akár térbeli, akár időbeli kapcsolatról van szó: *A niceai–konstantinápolyi hitvallás világosan tartalmazza, hogy...* Az oldalszámok közé is nagyköjtőjelet teszünk, ha egy könyv (tanulmány) bizonyos részére utalunk; ezt használjuk a hivatkozásokban és az irodalomjegyzékben is: ... 496–508.

Ennek a jövendölésnek beteljesedését ünnepli a Zsidóknak írt levél szerzője (vö. Zsid 8,8-12; 10,16-17).

Ha olyan helyre akarunk hivatkozni, amely többé-kevésbé hasonló formában más könyvekben is megvan (például Jézus gyógyítástörténetinél vagy példabeszédeinél), akkor csak az egyik könyvre kell hivatkoznunk, és utána *párh.* rövidítéssel utalunk a párhuzamos helyre vagy helyekre.

Azoknak az állításoknak is jövőre vonatkozó értelmük van, amelyek szerint Isten uralma elnyerhető, vagy az ember beléphet Isten uralmába (vö. Mt 5,20; 7,21; Mk 9,33 párh.).

Hogy a fogalmazásunk ne legyen egyhangú, a könyvek hivatalos nevén kívül egyes esetekben használhatjuk a latinos nevét, pl. Teremtés könyve – Genézis, Kivonulás könyve – Exodus, Második Törvénykönyv – Deuteronomium; vagy a birtokos szerkezetet megkerülve: a Máté-evangélium, az első Péter-levél stb.

A Szentírás könyveinek rövidítésjegyzékét lásd a 3. mellékletben.

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumait magyarul (egy kötetben) először a zsinat után tíz évvel adták ki: CSERHÁTI JÓZSEF – FÁBIÁN ÁRPÁD (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és okmányai*, Szent István Társulat, Budapest, 1975.

A zsinat után 35 évvel azonban a kiadó javított szövegváltozattal jelentette meg a dokumentumok gyűjteményét:

DIÓS ISTVÁN (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Kézikönyvek 2., Szent István Társulat, Budapest, 2000.

Ma már ez az utóbbi a hivatalos szöveg, mindig erre kell hivatkoznunk. Vigyázzunk, mert a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia honlapja (katolikus.hu) még az első, tehát ma már nem használható szövegváltozatot közli.

Mindig az egyes pontokra hivatkozunk és sohasem az oldalszámra. Hasonlóképpen minden szentszéki-pápai dokumentumnál, amely pontokra van tagolva.

Az egyes dokumentumoknak csak a rövidítését adjuk meg (az első két latin szó kezdőbetűje), ezt követi (szóköz után) az egyes szövegpontok száma (a hivatkozás végén nincs pont!). Ugyanazon dokumentumon belül az összefüggő részeket nagyköötőjellel jelöljük, az egyes pontokat vesszővel választjuk el, ha több írásra is hivatkozunk, akkor közjük pontosvesszőt teszünk.

(ChD 5) (LG 44–45) (OE 6, 8, 10) (vö. SC 23) (vö. LG 7; GS 18)

Ha háromnál több dokumentumra kívánunk hivatkozni, akkor a hivatkozásokat – hogy a szöveg olvasását ne nehezítse – lapalji jegyzetbe kell tenni.

A főszövegben a dokumentumok második szavát írhatjuk nagy kezdőbetűvel és kis kezdőbetűvel is, ugyanis mindkettő helyes (egy dolgozatban azonban csak egyféleképpen).

Lumen Gentium és Lumen gentinum, Inter Mirifica és Inter mirifica

Még akkor is, ha csak egy dokumentumra hivatkoztunk, az irodalomjegyzékbe elegendő belevenni a teljes könyv bibliográfiai leírását.

A zsinati dokumentumok rövidítésjegyzékét lásd az 4. mellékletben.

Az egyházi törvénykönyv

Az egyházi törvénykönyvnek lehetőleg mindig a legújabb kiadását használjuk. Jelenleg most ezt:

Az egyházi törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal, Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4., jav. és bőv. kiadás.

Az egyházi törvénykönyvre latin rövidítéssel, a kánon és adott esetben a szám vagy paragrafus megjelölésével hivatkozunk (vagyis nem oldalszámmal). A kánonokat k. vagy kán. rövidítésekkel jelezzük. A § jel után nem teszünk pontot!

CIC 136; vagy CIC 269. k. 2.; vagy CIC 304. kán. 1. §

Tartsuk szem előtt, hogy egy-két hivatkozásnál többet nem bír el a szöveg.

A dolgozatíró általában az új, hivatalosan 1983-ban közzétett egyházi törvénykönyvet használja. Ha valaki az 1917-es kiadásra akar hivatkozni, ezt zárójelben kell jeleznie: pl. CIC (1917) 543. kán.

Mindez hasonlóképpen a keleti kódexnél, amelynek rövidítése: CCEO

A Katolikus Egyház katekizmus

A Katolikus Egyház katekizmus először 1992. október 11-én jelent meg francia nyelven, ez azonban még csak „ad experimentum” kiadás volt. Ennek a magyar változata 1994-ben jelent meg a Szent István Társulat gondozásában. Ezt a szövegváltozatot azonban már nem szabad használni, mivel azóta több változtatást végeztek a szövegen, és azóta – 1997. augusztus 15-én – közzétették a végleges latin változatot (Catechismus Catholicae Ecclesiae, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1997), s azóta csak a végleges latin mintakiadás alapján készült fordítást szabad használni.

A Katolikus Egyház katekizmus, Szent István Kézikönyvek 6., Szent István Társulat, Budapest, 2002.

A hivatkozás mindig a kiadvány rövidítésével és pontokra (vagyis nem oldalakra) történik. A rövidítést szóköz után követi az egyes szövegpontok száma (a hivatkozás végén nincs pont). Az összefüggő részeket nagyköötőjellel jelöljük, az egyes pontokat vesszővel választjuk el.

(KEK 24) (KEK 245–248) (KEK 78, 165, 744) (vö. KEK 99)

Vigyázzunk, hogy túl sok szövegek közötti hivatkozással ne törjük meg a szöveget.

Megjelent a katekizmus kérdés-felelet formában megszerkesztett összefoglalása is, ezt azonban lehetőleg csak kateketikai dolgozatokban használjuk. Javasolt rövidítése: KEKK

A Katolikus Egyház katekizmusának kompendiuma, Szent István Társulat, Budapest, 2006.

A „Denzinger”

Az egyszerűen Denzingernek hívott kötet az egyház hitvallásait és az egyházi tanítóhivatal dogmatikai, valamint erkölcsi kérdésekben megfogalmazott döntéseit és megnyilatkozásait tartalmazza.

Heinrich Denzinger (1819–1883) először 1854-ben tette közzé válogatását, amelyet azután folyamatosan bővített. Halála után mások vették át a szerkesztést. 1963-

ban a 32. kiadásban jelent meg a legalaposabban átdolgozott változat, amelyet Adolf Schönmetzer készített.

Azóta DS-sel rövidítették a kiadványt, egészen 1991-ig. Ekkor jelent meg ugyanis Peter Hünermann szerkesztésében a 37. kiadás, amely az eredeti (görög, latin) szövegek mellett a német fordítást is közli. Azóta DH a szokásos rövidítés.

HEINRICH DENZINGER: *Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen*, verbessert, erweitert, ins Deutsche übertragen und unter Mitarbeit von H. Hoping hrsg. von Peter Hünermann, Herder, Freiburg im Breisgau et al., 1991, 37. Auflage.

2004-ben viszont magyarul is megjelent a Denzinger, de csak egynyelvű változatban. Ennek a bővebb bibliográfiai leírása a következő:

HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN (szerk.): *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Szent István Kézikönyvek 9., Fila Béla és Jug László fordításának felhasználásával összeállította Romhányi Beatrix és Sarbak Gábor, Örökmécs – Szent István Társulat, Bányaterenye – Budapest, 2004.

A dolgozatokban azonban – ahogyan azt majd lentebb, a bibliográfiai leírásnál tárgyaljuk – elegendő a rövid leírást használni:⁸

HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN (szerk.): *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Szent István Kézikönyvek 9., Örökmécs – Szent István Társulat, Bányaterenye – Budapest, 2004.

A kötet rövidítése – ugyanúgy, mint a német kiadásé – DH. Ez a hivatkozás során nem okoz problémát, mert attól függően, hogy valaki magyarul vagy latinul (görögül) hivatkozik rá, lehet tudni, hogy melyik nyelvű kiadást használta. Ha esetleg a rövidítésjegyzékben különbséget akarunk tenni a kettő között, akkor a DHn és a DHm formát javasoljuk.

Mivel a könyv nem egyetlen egy dokumentumot tartalmaz, hanem dokumentumok gyűjteményét, sohasem az egyes írások belső pontszámaira, hanem mindig a marginális számokra hivatkozunk.

A rövidítést szóköz után követi a marginális szám (a hivatkozás végén nincs pont). Az összefüggő részeket nagyköjtőjellel jelöljük, az egyes számokat vesszővel választjuk el.

(DH 150) (DH 501–522) (DH 560, 780–795) (vö. DH 3750)

Mivel a számok akár négyjegyűek is lehetnek, vigyázzunk, hogy túl sok szövegek közötti hivatkozással ne törjük meg a szöveget.

A kötet használatát elsősorban dogmatikai, egyháztörténelmi, erkölcszociológiai, fundamentális teológiai és patológiai témájú dolgozatoknál javasoljuk.

⁸ Bár a kötet szerzőként tünteti fel Heinrich Denzinger és Peter Hünermann nevét, ők voltaképpen csak szerkesztők. Ezért tesszük oda a nevük után a (szerk.) rövidítést. A kötetben viszont fel van tüntetve egy szerkesztő (Burger Ferenc), az ő nevét azonban nem írjuk ki, mivel csak a kötet technikai szerkesztését végezte. A magyar változatnak volt egy előzménye is (FILA BÉLA – JUG LÁSZLÓ: *Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai*, Örökmécs Alapítvány, Kisterenye – Budapest, 1997.), de ezt ma már nem használjuk.

Lapalji jegyzetek (lábjegyzetek)

A magyar tudományos irodalomban ez a hagyományos jegyzetelési módszer. A lábjegyzetek előnye, hogy az olvasónak nem kell minduntalan a fejezet végére vagy a szöveg végére lapoznia, ha el akarja olvasni a dolgozatírónak a főszöveghez fűzött megjegyzéseit, irodalmi hivatkozásait, főszövegben szereplő idézetek, vagy tartalmi idézetek forrásait.

Jegyzetszámok

A jegyzetszámok a főszövegben tapadnak a szóhoz, azaz nincs a szó és a jegyzet-szám között szóköz, de a jegyzetszám után mindig szóközt hagyunk (s nemcsak a főszövegben, hanem a jegyzetben is!).

...Dóka Zoltán új hermeneutikai szempontokat¹⁶ adott ehhez a szakaszhoz.

¹⁷ Herbert Haag: *Bibliai lexikon*, Szent István Társulat, Budapest, 1989, 234–245.

A főszövegben a jegyzetszámokat az írásjel után tesszük. Kivétel, ha a jegyzet csak egy bizonyos szóra vonatkozik, valamint a zárójelek és a gondolatjelek esetén a szám mindig ezek elé kerül.

...példabeszédet.¹⁸

...példabeszédet¹⁸, vagy egy közismert mondást...

A szerző – legalábbis legtöbb művében¹⁸ – azt az álláspontot képviseli...

...írja Balthasar (ezt állítja egyébként maga Rahner is¹⁸), majd úgy folytatja...

Lábjegyzet szövegtükre

A jegyzetszámok és a jegyzetek írására mindig kisebb betűfokozatot használunk, mint a szövegnél. Ezt a számítógép általában megteszi helyettünk. A jegyzetekhez mindig 10-es betűméretet, szimpla sorközt, bekezdések előtt és után 0 pont térközt és 0,5 cm-es függő behúzást alkalmazunk. A lábjegyzeteket a dolgozat elejétől a végéig folyamatosan számozzuk (vagyis nem fejezetenként).

Bibliográfiai leírás a lábjegyzetben

A lábjegyzetekben – az irodalomjegyzékhez hasonlóan – egyszerűsített bibliográfiai leírást alkalmazunk. A hivatkozott szakirodalmat nem tesszük zárójelbe akkor sem, ha csak a lábjegyzetben szereplő megjegyzés háttéréül vagy forrásául szolgált. Ilyenkor a lábjegyzetben megfogalmazott megjegyzést vagy idézetet közvetlenül a gondolat vagy idézet forrásának bibliográfiai leírása követi. A bibliográfiai tételt csak akkor írjuk zárójelben, ha a lábjegyzetbe foglalt megjegyzés közbevetett utalásaként szerepel.

Az első hivatkozásnál a teljes bibliográfiai leírást adjuk meg, s ezt követően a hivatkozás már rövidíthető, a szerzőknek viszont mindig a teljes nevét megadjuk. Mivel a lábjegyzet mondatnak minősül, mindig nagybetűvel kezdődik, és ponttal végződik.

¹ LOTHAR ULLRICH: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 322–324.

A bibliográfiai leírásban ugyanazokat a szabályokat kövessük (többszerzős mű, szerkesztő, szerző nélküli mű, kötetszám, megjelenési adatok, kiadásszám stb.), mint a bibliográfia készítés során.

Amennyiben az első hivatkozás nem általában utal egy műre, hanem szó szerinti vagy tartalmi idézet forrásmegjelölése, akkor utolsó adatként az aktuálisan hivatkozott oldalszámot vagy oldalszámokat is jelezni kell.

¹ Lothar Ullrich: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 322–324, 322.

A lábjegyzetben az ábécérendnek (vezetéknév, keresztnév) nincs jelentősége, az idegen neveket az eredeti formájukban írjuk.

¹ MICHAEL FIGURA: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.

És nem:

¹ FIGURA, MICHAEL: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.

Ha egy hivatkozott dokumentum nem jelöl oldalszámokat, hanem csak hasábszámokat tüntet fel, akkor a bibliográfiai leírásban az oldalszám helyére a hasáb (lat. *columna*) számát írjuk, a hasábszámot pont követi, majd a col. rövidítéssel jelezzük, hogy nem oldalszámot, hanem hasábszámot adtunk meg. Ha az oldalszám a használt műben római számmal szerepel, a bibliográfiai leírásban is így tüntetjük fel.

¹ Marc-François Lacan: Erények és vétkek, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 2009, 322–325. col.

² Marvin H Pope: *Job. Introduction, Translation, and Notes*, The Anchor Bible 15., Doubleday, Garden City, 1965, XXVII.

Újrahivatkozás

Az újrahivatkozásoknál törekedjünk az egyszerű, rövid formákra. Ha egy előzőleg már ismertetett műre hivatkozunk, akkor használhatjuk az *idézett mű* (i. m.) vagy *opus citatum* (op. cit.) rövidítéseket. (Javasoljuk, hogy a dolgozatban egységesen mindenhol magyar rövidítéseket használjunk.) Ha ugyanannak a szerzőnek több írására is hivatkozunk, akkor a szerző neve után a mű címét is kiírjuk (az alcím elhagyható), s utána tesszük a fentebb említett rövidítések valamelyikét, amelyet az oldalszám követ.

² WALTER KASPER: i. m. *vagy* WALTER KASPER: op. cit. (A teljes műre hivatkozunk.)

³ WALTER KASPER: i. m., 12. *vagy* WALTER KASPER: op. cit., 12. (A mű 12. oldalára hivatkozunk.)

Vagy (és ez ajánlott):

⁴ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, i. m., 12.

Ha két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk, akkor az *ugyanott* (uo.) vagy *loco citato* (loc. cit.), esetleg *ibidem* (ibid.) formákat használjuk. Úgyjeljünk a mondatkezdő nagybetűre.

³ Uo. 32. *vagy* Loc. cit. 32. *vagy* Ibid. 32.

Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk, akkor az *ugyanő* (uő) vagy latinul *idem* (nőnemben *eadem*) rövidítést használjuk.

⁴ Uő: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

⁴ Idem: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

Utalások esetén a *lásd* szócskát (vagy *ld.*, mondat elején: *Ld.*), vagy a *vö.* (mondat elején: *Vö.*) ('vesd össze') rövidítést használjuk.

⁵ *Vö.* 16. láb.

⁶ *Vö.* JEAN DUPLACY: *Hit*, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 496–508.

⁷ *Lásd* 16. láb.

⁸ Bővebben lásd 5. fejezet.

Hivatkozás elektronikus forrásokra

A dolgozatírónak ma már lehetősége van arra, hogy valamely számítógéppel olvasható dokumentumra (CD, CD-I, CD-MO, CD-R, CD-ROM, internet) hivatkozzon. A hivatkozási formák a következők:

Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek [CD-ROM], OSZK – Arcanum Databases, Budapest, 1994.

Vagy:

st. Thomas Aquinas: *Summa Theologica* [online], Christian Classic Eternal Library, Wheaton, 1999. <http://ccel.org/a/aquinas/summa>

Elektronikus változatra hivatkozni csak olyan dokumentum esetében szabad, amely nyomtatásban nem jelent meg, és annak használatát a témavezető engedélyezte. Ha pdf-ben, vagy a nyomtatott változatot képileg hűen tükröző egyéb formátumban érünk el egy kiadványt, arra úgy hivatkozunk, mintha nyomtatott lenne. A Wikipédia adatai szakirodalmi utalásként nem használhatóak.

Elektronikus dokumentumra történő hivatkozásnál a rögzítés, illetve a használat pontos dátumát is adjuk meg.

st. Thomas Aquinas: *Summa Theologica* [online], Christian Classic Eternal Library, Wheaton, 1999. 05. 07. [2004. 11. 25.] <http://ccel.org/a/aquinas/summa>

Hiányzó adatokat ugyanúgy szögletes zárójelben pótolhatunk, mint a nem elektronikus dokumentumoknál, illetve ugyanazokat a rövidítéseket használhatjuk (h. n., é. n., s. l., s. a. – bővebben a 35. oldalon).

Honlapokon szereplő adatok, képek használata előtt feltétlenül ellenőrizzük az oldal szerzői jogi nyilatkozatát, mivel az adatok csak az ott szereplő feltételekkel használhatók a dolgozatban (vagy egyáltalán nem engedélyezett, vagy szóbeli/írásbeli engedélyhez kötött használatuk, vagy szabadon felhasználhatóak). A dolgozatban e szerzői jogi előírások megsértése éppúgy etikai vétségnek minősül, mint az idézeteknél említett etikai szabályok megsértése (*vö.* 16. oldal, különösen 3. láb-jegyzet).

6. Befejezés

A befejező részben a dolgozatíró összefoglalhatja írásának (kutatásának) eredményeit, ritkábban hiányosságait, a témakör továbbra is megoldatlanul maradt kérdéseit.

Ügyeljünk arra, hogy ez a befejezés valóban a dolgozatra tekintsen vissza, és ne legyen attól elszakadó vagy prédikáció jellegű.

SzaD/ZD esetén itt van lehetőség arra, hogy a dolgozatíró köszönetet mondjon a dolgozat elkészítése során kapott segítségért. Köszönetnyilvánítás azonban nem kötelező.

7. Függelék

Függeléket készíteni nem kötelező.

A függeléket közvetlenül a főszöveg után helyezzük el.

A függelékbe kerülnek azok az ábrák, táblázatok, jegyzékek, illusztrációk, kérdőívek, amelyek kiegészítik a főszövegben mondottakat, ha nem a főszövegben elszórtan helyeztük el őket. A főszöveg a függelék ismerete nélkül is önálló egészet alkot, az olvasó azonban a függelékben közölt szövegekből, adatokból mélyebben megértheti a dolgozatíró mondanivalóját, a kutatásban alkalmazott módszereket stb. Mindebből következik, hogy a függelékben közölt szövegek nem függetlenek a főszövegtől, így tartózkodjunk az olyan adatok feltüntetésétől, amelyek nincsenek kapcsolatban a dolgozat mondanivalójával, vagy amelyeket nem tudtunk felhasználni a dolgozat írásakor.

Ha a függelékben több kiegészítés, dokumentum található, akkor a *Függelék* szó szerepeljen főcímként, s az egyes részeket alcímekkel lássuk el. Az a megoldás is elfogadható, amely minden egyes kiegészítést sorszámozott *mellékletként* jelöl (1. melléklet, 2. melléklet stb.).

A függelék tipográfiája illeszkedjék a főszöveghez, a betűtípus azonban lehet dőlten és kisebb (10-es) méretben szedett.⁹

Jól gondoljuk meg azonban, hogy témánkhoz kellene-e egyáltalán ilyen jellegű kiegészítő anyagok, a képanyag, az ábrák, a táblázatok segítik-e a mondanivaló megértését, van-e ténylegesen illusztrációs értékük. (Ha például Szűz Mária szüzességének mai értelmezési kísérleteiről írok dolgozatot, a függelékbe nem kell szentképeket tennem.)

A dolgozat végére nem kell készíteni szakkifejezések jegyzékét, névmagyarázatokat, sem név- és tárgymutatót.

⁹ Az illusztrációk, táblázatok stb. alkalmazásáról részletesebben lásd GYURGYÁK JÁNOS: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*, Osiris, Budapest, 2005, 2., átd. kiadás, 90–102.

8. Irodalomjegyzék

A főszöveget követő járulékos részek végén külön oldalon helyezzük el az irodalomjegyzéket. Az irodalomjegyzék a dolgozatírás során ténylegesen áttekintett és felhasznált irodalom leírását tartalmazza.

A dolgozatírás során lehetőleg minél több szakkönyvet és szakkikket használjunk fel, de ezek legyenek az adott téma szempontjából a legértékesebbek is. Mellőzzük az olyan szótárak, lexikonok és enciklopédiák felvételét az irodalomjegyzékbe, amelyek csak a témában való könnyebb eligazodásunkat segítették. Az irodalomjegyzékben nem szerepelhet korábbi szemináriumi vagy szakdolgozat.

A dolgozatban egyszerűsített bibliográfiai leírást alkalmazunk, vagyis nem adjuk meg az írásművek összes adatait, amelyeket például könyvtári katalógusokban megtalálunk.

Az irodalomjegyzék szerkesztésekor egyes (szimpla) sorközt használunk, 1 cm-es függő behúzással, az egyes tételek után 6 pt-s térközzel.

a) A bibliográfiai tétel

Mind a hivatkozásoknak, jegyzeteknek, mind pedig az irodalomjegyzéknek alapegysége a *bibliográfiai tétel*.

Könyv

A bibliográfiai tétel könyvek esetén minimálisan öt adatból áll: a szerző neve, a könyv címe, a kiadó neve, a megjelenés helye és a megjelenés éve. Ez az öt adat *soha, semmilyen körülmények között* nem maradhat el a bibliográfiából. Ehhez az öt adathoz járul még a többkötetes műveknél a kötettség, valamint a nem első kiadású könyveknél a kiadásszám. Lehet, hogy a dolgozat szövegében egy könyvnek csak egy meghatározott részére utalunk (lapalji jegyzetben oldalszámokkal), a bibliográfiában akkor is a teljes írásmű adatait adjuk meg (vagyis külön oldalszámokat nem). A bibliográfiai leírásban – nem kötelezően – a sorozat címe is szerepelhet.

Szerző

A leírásban a szerző neve után *kettőspont* következik. A címet és az alcímet *dőlten szedjük* (a cikkek és gyűjteményes kötetben megjelent tanulmányok bibliográfiai leírását részletesen lásd az 37-38. oldalon), és utána *vesszőt* teszünk (ügyeljünk arra, hogy a bibliográfiai leíráshoz mindig a belső címoldalt használjuk, tehát a címet ne a könyv borítójáról vegyük!). Ezután következnek a megjelenésre vonatkozó adatok, mégpedig fontossági sorrendben: *ki, hol, mikor?* A kiadó neve és a megjelenés helye után *vesszőt* teszünk, a megjelenés éve után pedig *pontot*, hiszen a bibliográfiai tétel is mondatnak minősül.

Egy bibliográfiai tételben lehetőleg csak egy, legfeljebb kettő kiemelést alkalmazunk. A szerző nevét KISKAPITÁLISAL is írhatjuk, ez ugyanis rendkívül szép tipográfiát eredményez, hiszen így a három adatsort három különböző – kiskapitális, dőlt, álló – betűfajtaból szedjük. Ha a kiskapitális betűfajta mellett döntünk, ügyeljünk arra, hogy a névkezdő betűket nagybetűvel írjuk.

BOROS LÁSZLÓ: *A halál misztériuma. Az ember a végső döntés helyzetében*, Vigilia, Budapest, 1998.

Lehetőleg a szerző teljes nevét közöljük, de egyetemi rangokat, tudományos fokozatokat (pl. Dr.) és egyéb névkiegészítőket ne. Ha a szerző szerzetes, megadhatjuk a rendi rövidítést (pl. Benkő Antal SJ).

A többszerzős művek esetén a nevek közé nagyköötőjelet teszünk.¹⁰ Ne feledkezzünk meg a szöközőkről. Három névig minden nevet kiírunk. A neveket abban a sorrendben adjuk meg, ahogy a könyv címodalán (nem a borítón) szerepelnek.

RAHNER, KARL – VORGRIMLER, HERBERT: *Teológiai kishótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1980.

A szerzők teljes nevét megadjuk.

Szabó Ferenc és nem Szabó F., Gisbert Greshake és nem G. Greshake.

Külföldi szerzők esetén az irodalomjegyzékben mindig megcseréljük a keresztnevet és a vezetéknevet, a hivatkozásokban azonban nem. A dolgozat végső ellenőrzésénél erre különösen ügyeljünk.

Az irodalomjegyzékben tehát:

GRESHAKE, GISBERT: *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1997.

A hivatkozásokban (lábjegyzetekben) viszont:

GISBERT GRESHAKE: *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1997.

A külföldi szerzőknél ügyeljünk továbbá arra, hogy az illető nyelvben a névkiegészítők a vezetéknevhez tartoznak-e vagy sem. Ezek a névkiegészítők általában a következők:

francia: d', de, du, le

holland: te, ten, van, van de, van den, van der, van't, in de, op den

német: von, zu

olasz: d'

portugál: de, da, do, dos

spanyol: de, la, las, los

Nincs általános szabály arra egyetlen nyelvben sem, hogy ezek a névkiegészítők mikor részei a vezetéknevnek. Egyedileg kell eldönteni, hogy hozzátartoznak-e vagy sem – ehhez használjuk az illető nyelv lexikonjait és enciklopédiáit, illetve a könyvtári katalógusokat. Ha nem névkiegészítőről, hanem a név részéről van szó, akkor nagybetűvel írjuk, és az irodalomjegyzékbe is így kerül. Néhány példa:

Balthasar, Hans Urs von

Certeau, Michel de

Di Maio, Andrea

Du Toit, Andreas B.

González de Cardedal, Olegario

Le Clerc, Joseph-Victor

¹⁰ A nagyköötőjel beszúrása: Alt+0150.

Lubac, Henri de
Van den Berg, Axel

Általános szabály, hogy az irodalomjegyzékbe a neveket mindig abban a formában vesszük fel, ahogy azok a címdoldalon szerepelnek. Ha egy kötetnek nem szerzője, hanem szerkesztője van, ugyanígy járunk el.

Pápai dokumentumok esetében a név áll elől, s ennek alapján illesztjük a szerzők abc-sorrendet követő listájába. Ügyeljünk arra, hogy pápai dokumentumról vagy személyes írásról, saját (nem hivatalból megfogalmazott) tanulmányról, vagy pápai kinevezés előtt megjelent munkáról van szó. A szerző nevének helyes lejegyzéséhez ilyenkor is segítséget nyújt a belső címdoldal, ill. a copyrightoldalon szereplő eredeti mű bibliográfiai leírása.

Benedek pápa, XVI.: *Sacramentum caritatis kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítás a püspökökhöz és papokhoz, a szerzetesekhez és szerzetesnőkhöz és a világi krisztushívókhöz az Eucharisziáról, az Egyház életének és küldetésének forrásáról és csúcspontjáról*, Szent István Társulat, Budapest, 2007.

Ratzinger, Joseph: *Bevezetés a keresztény hit világába. Előadások a keresztény hitvilágról*, Vigilia, Budapest, 2007.

A patrisztikus vagy középkori szerzők esetében is eltérő lehet a névhasználat. Minden esetben válasszuk a belső címdoldalon szereplő formát, előre helyezve a jelző nélküli nevet.

Augustin, Saint: *Confessions*, Livres 1–2., Les Belles Lettres, Paris, 1933.

Ágoston, Szent: *Isten városáról*, 1. kötet, Kairosz, Budapest, 2005.

Tamás, Aquinói Szent: *Catena aurea*, 1. kötet, *Kommentár Máté evangéliumához*, JATEPress, Szeged, 2000.

Thomae, de Aquino S.: *Summa contra gentiles*, Marietti, Torino – Roma, 1934.

Ha háromnál több szerzője, szerkesztője van a könyvnek, akkor lehet csak az első szerző nevét közölni, majd utána az *et al.* (et alii 'és mások') rövidítést. Mivel a latin *et alii* majdnem minden európai nyelvben használatos kifejezés, általánosan ezt a formát használjuk, és ne ennek az idegen nyelvi formáit (*and others, und andere, et autres*).

GUARDINI, ROMANO et al.: *A szeretetről*, Vigilia, Budapest, 1987.

Ha a kötetnek se a szerzője, se a szerkesztője nincs feltüntetve a kiadványon, illetve ha egy kiadvány esetében nem is beszélhetünk szerzőről, akkor a bibliográfiai leírást a címmel kezdjük (a besorolásnál a cím névelő nélküli első szavát vesszük figyelembe).

Az egyházi törvénykönyv, Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4. kiadás.

Cím

A könyv főcímét és alcímét (ha a könyvnek van alcíme, az soha ne maradjon ki az irodalomjegyzékből), valamint a többkötetes könyvek kötetcímét mindig emeljük ki. A főcím és az alcím közé mindig pontot teszünk.

GÁSPÁR CSABA LÁSZLÓ: *Isten és a „semmi”*. Filozófiai-teológiai tanulmányok, Harmat, Budapest, 2000.

A címet a címoldal alapján írjuk le, ha a címben nyilvánvaló hibát fedeztünk fel, akkor latin [sic!] (így!) szóval figyelmeztetjük az olvasót. Idézőjelet, gondolatjelet, kettőspontot csak akkor használjunk, ha a cím (vagy a cím egy része) is idézőjelben van, illetve ha a gondolatjel és a kettőspont a cím része. Ha a cím végén kérdőjel vagy felkiáltójel szerepel, akkor a mondatvégi írásjelet is feltüntetjük a címet követő vessző előtt. A magyar címekben csak a cím első betűje, illetve a címben szereplő tulajdonnevek kezdőbetűje nagybetű. Az idegen nyelvű címleírásokkor kövessük az illető nyelv szabályait (az angolszász címekben régebben minden fontosabb szót nagybetűvel kezdtek; a német címekben a főneveket nagybetűvel írjuk; stb.).

SOULEN, RICHARD N.: *Handbook of Biblical Criticism*, John Knox Press, Atlanta, 1981.

RICHTER, GEORG: *Deutsches Wörterbuch zum Neuen Testament. Nach dem griechischen Urtext*, Friedrich Pustet, Regensburg, 1962.

Magyarra fordított műveknél az eredeti mű címét nem közöljük.

Kiadás adatai

A *kiadó nevét* is a címoldalnak, a copyrightoldalnak vagy a kolofonoldalnak kell tartalmaznia. Ha a kötetet két-három kiadó adta ki, akkor ezek nevét is felvesszük az irodalomjegyzékbe. A kiadók neve közé nagyköötőjel kerül. Ne feledkezzünk el a nagyköötőjel előtti és utáni szóközről.

Agapé – Harmat, Szeged – Budapest, 1998.

A kiadó nevét az irodalomjegyzékben általában rövidítve (névelő nélkül, a Kiadó szó nélkül) adjuk meg. Vannak azonban olyan kiadók, ahol a jelzős szerkezet miatt furcsán hangzana a kiadó, könyvkiadó nélküli forma (pl. Akadémiai). Ezekben az esetekben lehetőleg a teljes formát írjuk ki, bár a rövidítés itt is elképzelhető. A helyes forma kiválasztásában megkönnyítik a dolgunkat maguk a kiadók, hiszen gyakran a címoldalon a rövid – és általuk kedvelt – formát (Akadémiai Kiadó, Atlantisz, Corvina, Európa, Helikon, Jelenkor stb.) adják meg, míg a kolofon fölött közlik a hivatalos formát.

Agapé, Ferences Nyomda és Könyvkiadó Kft. – Agapé

Európa Könyvkiadó – Európa

Harmat Kiadói Alapítvány – Harmat

Vigilia Kiadó – Vigilia

A *Szent István Társulat* általában kiírja a teljes nevét (Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója), ezt azonban nem használjuk. Rövidítése (SZIT) is kerülendő.

Amennyiben lehetséges, a külföldi kiadóknál is rövidítéseket használunk.

Cambridge University Press – Cambridge UP

The Macmillan Press and Ltd – Macmillan

Oxford University Press – Oxford UP

Rizzoli Editore – Rizzoli

Előfordul, hogy nem kimondottan *kiadó* kiadványáról van szó, akkor természetesen kiírjuk a szükséges nevet (pl. Ordass Lajos Baráti Kör, Faludi Ferenc Akadémia). Lehetőleg kerüljük tehát a felesleges Rt., Kft., Company, Ltd, Kiadó kifejezéseket.

A *megjelenés helyét* a címloldal (vagy a copyrightoldal) tartalmazza. Abban az esetben, ha itt nem találjuk, akkor – talán – a kolofonoldal tartalmazza. A megjelenés helyét a kiadó, és nem a nyomda határozza meg (tehát ha a kiadó székhelye Szegeden van, de a könyvet Budapesten nyomták, akkor a megjelenés helye Szeged). Ha közös kiadásról van szó, és a két kiadó központja más-más városban van, akkor mindkét városnevet fel kell tüntetni. A városnevek közé nagykötojelet teszünk.

Budapest – Debrecen

Külföldi kiadóknál gyakori, hogy a kiadó a címlapon feltünteti az összes telephelyét (pl. az Oxford University Press esetében: Oxford, New York, Toronto, Delhi stb.). Ezt a felsorolást nyugodtan elhagyhatjuk az irodalomjegyzékből, ebben az esetben elégséges az első hely jelölése (ha az azonos a kiadó központjával).

Oxford University Press, Oxford, 1987.

A megjelenés helyét nem rövidítjük (tehát nem Bp., hanem Budapest).

A *megjelenés évét* általában a címloldal, a copyrightoldal vagy a kolofonoldal tartalmazza. A megjelenés évét mindig a kiadó és a hely neve után tüntetjük fel.

A kiadók gyakran megfelelnek lényeges adatok közléséről. Ekkor az irodalomjegyzékben rövidítésekkel jelezzük, hogy az illető adat a könyvből hiányzik. A bibliográfiában ezeket a hiánypótló rövidítéseket magyarul közöljük, ha azonban idegen nyelvű címléírásba is szükségesek, akkor latinul adjuk meg őket, mert így elkerülhetjük, hogy magyar szavak keveredjenek az idegen nyelvű szövegbe.

A leggyakrabban használt rövidítések:

h. n. (hely nélkül) – s. l. (sine loco)

k. n. (kiadó nélkül) – s. n. (sine nomine)

é. n. (év nélkül) – s. a. (sine anno)

Ügyeljünk arra, hogy a rövidítéseket szóközzel írjuk (tehát helytelen a h.n., k.n. stb.).

SZŐKE ÁGNES: *Antik eredetű szakszókincs. Latin és görög eredetű szavak tankönyveinkben*, Athenaeum, h. n., 1999.

Ha a kiadványon hiányoznak adatok (pl. hiányzó évszám), de katalógusból vagy egyéb forrásból ismerjük őket, megadhatjuk (de szögletes zárójelben). Ugyancsak szögletes zárójelbe kerül a címadat pontatlanságára utaló *sic!* (így!) szócska is.

[1998]

Mivéggett [sic!] vagyunk a világon

A kötetszám

Ha többkötetes műről van szó, akkor a *kötetszámot* is közöljük, mégpedig közvetlenül a cím után. A kötetek sorszámát – függetlenül attól, hogy az illető kiadó ezt hogyan írta – lehetőleg mindig arab számmal adjuk meg.

VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*, 1-2. kötet, Atlantisz, Budapest, 1994.

ÓRIGENÉSZ: *A princípiumokról*, 1-2. kötet, Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2003.

Vagy:

VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*, 1-2., Atlantisz, Budapest, 1994.

ÓRIGENÉSZ: *A princípiumokról*, 1-2., Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2003.

Ha a többkötetes mű egyes köteteinek önálló kötetcíme van, akkor a kötetszám után következnek a kötetcímek, s ezeket is kurziváljuk.

BALTHASAR, HANS URS VON: *A dicsőség felfénylése. Teológiai esztétika*, 2. kötet, *Teológiai stílusok*, 2. rész, *Laikusok*, Sík Sándor, Budapest, 2005.

Az idegen nyelvű köteteknél lehetőleg ne magyarul, hanem az illető nyelven – és az illető nyelv szabályai szerint – adjuk meg a kötet elnevezést.

2 vols. *vagy* vols. 1-2.

3 Bde. *vagy* Bde. 1-3.

2 t. *vagy* t. 1-2.

A sorozat

Ha a sorozatcímet szeretnénk feltüntetni – ez ugyanis nem kötelező –, akkor az a könyv címe után következik. Ha a könyv többkötetes, akkor a kötetszám után. Fontos szabály, hogy tipográfiaileg mindenképpen különítsük el a könyv címétől. Azt javasoljuk, hogy a könyvcímet kurziváljuk, a sorozatcímet pedig ne. (Ha a könyvcímet nem kurziváljuk, a sorozatcímet inkább a címléírás utolsó adataként adjuk meg.) A sorozatcímet nem tesszük zárójelbe. A többtagú sorozatcímekben minden szókezdő betű nagybetű (pl. Ókeresztény Írók, XX. Századi Keresztény Gondolkodók, Teológiai Kiskönyvtár), olykor a teljes cím (pl. AMATECA). A sorozatfőcím és a sorozatalcím közé nagyköötőjelet teszünk (pl. Catena – Fordítások).

Ha a sorozat egyes köteteinek sorszáma is van, akkor azt – függetlenül attól, hogy a kiadó hogyan írta – arab számokkal írjuk, és a sorozatcím után közöljük. A sorozatcím után nem teszünk vesszőt, a szám után pontot teszünk.

CULLMANN, OSCAR: *Krisztus és az idő. Az őskeresztény idő- és történelemszemlélet*, Hermeneutikai Füzetek 22., Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2000. (ford. Huszti Kálmán)

ZIEGENAUS, ANTON: *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Szent István Kézikönyvek 8., Szent István Társulat, Budapest, 2004. (ford. Vida Tivadar – Mezei Balázs)

ÁGOSTON, SZENT: *A keresztény tanításról*, Catena – Fordítások 1., Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest – Szentendre, 2001. (ford. Böröczki Tamás)

A kiadás száma

A kiadás számát nem kötelező megadnunk. Amennyiben jelöljük, a kiadás számának jelzésére arab számokat, míg a kiadás minőségének jelzésére rövidítéseket használunk. Ügyeljünk arra, hogy a helyesírási szabályokat betartva rövidítsünk, tehát ahol vessző van, onnan a rövidítésből sem hiányozhat (pl. *második, javított és bővített kiadás – 2., jav. és bőv. kiadás*). A kiadás szót lehetőleg ne rövidítsük. A kiadás számát felső indexben is megadhatjuk. Az utánnomásokat felesleges az irodalomjegyzék-

ben és a hivatkozásokban megemlíteni. Idegen nyelvű köteteknél lehetőleg az illető nyelven adjuk meg ezeket az adatokat.

2nd ed.

3rd rev. ed.

2. Aufl.

A kiadás számát közvetlenül a megjelenés évszáma után közöljük.

ERDŐ PÉTER: *Egyházjog*, Szent István Kézikönyvek 7., Szent István Társulat, Budapest, 2003, 3., átdolg., bőv. kiadás.

Vagy:

VANYÓ LÁSZLÓ: *Az ókeresztény egyház irodalma*, 1., *Az első három század*, Jel, Budapest, 2000⁴.

A fordító feltüntetése

Megadhatjuk a fordító nevét is (*ford.* rövidítéssel), ezt azonban mindig a teljes leírás végére tegyük, zárójelben.

WALTER, KASPER: *Jézus a Krisztus*, Vigilia, Budapest, 1996. (ford. Németh Attila)

Gyűjteményes kötetek tanulmányainak bibliográfiai leírása

A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának bibliográfiai leírásakor először közöljük a tanulmány szerzőjének a nevét és a tanulmány címét (ezt nem kurziváljuk, mivel egy tételben két kurziválás rendkívül zavaró). Vessző után ezt a latin *in* szócska követi (mivel nem mondatkezdő szó, ezért kisbetűvel kezdődik, és utána nem teszünk pontot vagy kettőspontot). Ezután megadjuk a bibliográfiai tételt, a már ismertett módon. A szerkesztő neve után odaírjuk a szerkesztő, szerkesztette szavak rövidített formáját (zárójelben). Akkor is ezt a rövid formulát használjuk, ha a könyvben főszerkesztő, felelős szerkesztő stb. áll.

Ügyeljünk arra, hogy az oldalszámok közé *nagykötőjel* és nem *kiskötőjel* kerül. Az oldalszám után nem teszünk semmilyen rövidítést (pl. p. vagy o.)

TARNAY BRUNÓ: Hagyományos és modern antropológia, in Fila Béla – Erdő Péter (szerk.): *Teológus az Egyházban. Emlékkönyv Gál Ferenc 80. születésnapja alkalmából*, Studia Theologica Budapestinensia 12., Márton Áron, Budapest, 1995, 367–385.

Ha az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerzőjével vagy szerkesztőjével, akkor az ugyanő szó rövidített formáját (*uő*) használjuk.

XERAVITS GÉZA: Vallásköziség a késő-ószövetségi irodalomban, in *uő: Átalakuló hagyományok. Tanulmányok a qumrâni Közösség, a korai zsidóság és a születő kereszténység irodalmáról*, Coram Deo, L'Harmattan, Budapest, 2003, 13–26.

Azokat a könyveket is gyűjteményes köteteknek megfelelően írunk le, amelyekben az egyes részeket vagy – lexikon, enciklopédia, szótár esetében – szócikkeket különböző szerzők írtak, s ez a kötetből meg is állapítható.

BREUNING, WILHELM: Isten megismerhetősége, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 277–279.

NOCKE, FRANZ-JOSEF: Általános szentségtan, in Theodor Schneider (szerk.): *A dogmatika kézikönyve*, 2. kötet, Vigilia, Budapest, 1997, 195–233. (ford. Varga B. József)

HAURET, CHARLES: Áldozat, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 37–44.

Ha idegen nyelven megjelent szerkesztett munkákról van szó, akkor az illető nyelv szerkesztő, szerkesztette, szerkesztették szavait rövidítjük (ed., eds., Hrsg. Hg. stb.). Idegen nyelvű bibliográfiai tételbe lehetőleg ne tegyünk magyar nyelvű betéteket.

BURKE, RAYMOND L.: Vatican Council II and Matrimonial Law. The Perspective of Canon 1095, in René Latourelle (ed.): *Vatican II. Assessment and Perspectives. Twenty-five Years After (1962–1987)*, Vol. 2, Paulist Press, New York, 1989, 217–230.

METZGER, BRUCE M. – COOGAN, MICHAEL D. (eds.): *The Oxford Companion to the Bible*, Oxford UP, New York – Oxford, 1993.

KÖHLER, OSKAR: Missionsbefehl und Missionsgeschichte. Ein Versuch, in Johannes Baptist Metz et al. (Hrsg.): *Gott in Welt. Festgabe für Karl Rahner*, Bd. 2, Herder, Freiburg im Breisgau – Basel – Wien, 1964, 346–371.

MÜLLER, KLAUS (Hg.): *Fundamentaltheologie. Fluchtlinien und gegenwärtige Herausforderungen*, Friedrich Pustet, Regensburg, 1998.

Folyóiratok tanulmányainak bibliográfiai leírása

A dolgozatban csak (havonta, negyedévente, félévente, évente megjelenő) *folyóiratokból* vett írásokat használjunk, hetilapok és napilapok ugyanis nem közölnek tudományos jellegű és értékű szövegeket. Itt se feledkezzünk meg az egyszerűség elvéről, valamint arról, hogy egy bibliográfia célja az egyértelmű azonosíthatóság és visszakereshetőség.

A szerző neve és a tanulmány címe után a folyóirat neve¹¹ – kurziválva – következik (elője felesleges kitenni az *in* szócskát), majd az egyértelmű azonosíthatósághoz minimálisan szükséges adatok:

- évfolyamszám (akkor is arab számokkal, ha a folyóirat római számmal írja),
- évszám és folyóiratszám (együtt kerek zárójelben, köztük perjel),
- oldalszám (kezdő és záró szám, köztük nagyköötjel).

BERGANT, DIANNE: A természet szerepe a természeti katasztrófákban, *Tanítvány* 7 (2001/3–4) 102–117. (ford. Somogyvári Fanni)

CZIGLÁNYI ZSOLT: Történeti feliratok a Zsoltárok könyvében, *Teológia* 33 (1999/1–2) 6–13.

PATSCH FERENC: Hermeneutika és vallások. A jövő kihívásai a teológia számára, *Mérleg* 41 (2005/4) 416–438.

Ha idegen nyelvű folyóirat nevét rövidítve közöljük, a rövidítést is kurziválni kell.

¹¹ A folyóirat nevébe nem vesszük be az esetleges alcímet (pl. nem írjuk: Embertárs. Ökumenikus lelkipozíciói és mentálhigiénés folyóirat). Ügyeljünk arra, hogy a Vigilia folyóirat nevében minden i rövid (vagyis helytelen a Vigília forma).

MARCUS, JOEL: Passover and Last Supper Revisited, *New Testament Studies* 59 (2013/3) 303–324.

MARCUS, JOEL: Passover and Last Supper Revisited, *NTS* 59 (2013/3) 303–324.

A folyóiratokban legtöbbször egy évfolyamot 1-től kezdve folyamatosan oldal-számoznak. Sajnos vannak azonban olyanok (pl. *Communio*), amelyeknél minden folyóiratszám oldalszámozása előlről kezdődik. Ezért nagyon fontos, hogy egységesen eljárva minden folyóirat esetében megadjuk az éven belüli folyóiratszámot is (pl. 2005/4).

Vannak folyóiratok (pl. *Távlatok*), amelyek az évfolyam számát nem adják meg, hanem az egyes folyóiratszámokat sorozatosan számozzák. Ebben az esetben az évfolyam száma helyett a *kiadványszámot* adjuk meg, ekkor viszont jelezzük, hogy nem évfolyamszámról van szó.

TOMKA MIKLÓS: Zsinati megújulás Magyarországon, *Távlatok* 58. szám (2002/4) 503–512.

b) A bibliográfiai tételek sorrendje

Az irodalomjegyzékben a bibliográfiai tételeket a szerzők nevének alfabetikus (ábécésorrendű) rendjében közöljük. A külföldi szerzők személynévének és vezetéknévének helyét meg kell cserélnünk, közéjük pedig vessző kerül. Ügyeljünk arra, hogy a szerző nélküli könyveket – névelő nélküli – címük szerint soroljuk be.

KASPER, WALTER: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

A Katolikus Egyház katekizmus, Szent István Társulat, Budapest, 2002.

KOCSIS IMRE: *Lukács evangéliuma*, Szent István Társulat, Budapest, 1995.

A bibliográfiai tételekből egyetlen jegyzéket állítsunk össze, vagyis ne rendezzük külön csoportba a könyveket, folyóiratcikkeket, lexikonokat, szótárakat stb.

Ha hasznosnak tűnik, külön csoportosítjuk az elsődleges és másodlagos irodalmat.

9. Rezümé

A *rezümé* szó magyar jelentése: rövid összefoglalás, áttekintés, tartalmi kivonat. SzaD/ZD esetében a dolgozat utolsó oldala tartalmazza a dolgozat tömör összefoglalását, magyar nyelven, kb. 8-10 sorban, de ne haladja meg a fél oldalt.

Röviden be kell mutatnia a dolgozat témáját, esetleg utalhat a szakirodalomhoz való kapcsolódására, ismertetnie kell a kutatás módszerét, a jelentősebb tárgyalt témákat, a kutatás eredményeit és alapvető következtetéseit.

Nem szerencsés, ha a táblázatokra, ábrákra és egyéb mellékletekre utal, mert a rezümének önállóan, a dolgozat nélkül kell képet adnia a teljes munkáról.

A rezümé alatt – *Kulcsfogalmak* címmel – fel kell sorolni a dolgozat kulcsfogalmai is (legalább 3, legfeljebb 10 fogalmat).

A dolgozatot csak akkor szabad beadni, ha előtte a vezetőtanár látta és jóváhagyta a rezümét és a kulcsfogalmak listáját.

A rezümét a dolgozat legvégére, az irodalomjegyzék (és az esetleges függelék, mellékletek) után kell elhelyezni.

V. KÜLÖNLEGES FORMAI KÖVETELMÉNYEK

1. Élőfej

Az élőfej a dolgozat felső szegélyén szalagszerűen elhelyezkedő szövegsor, amelyet gyakran egy finom lénia (vékony vonal) egészít ki. Az élőfej használata nem kötelező, de ajánlatos, mert – esztétikai funkcióján túl – segíti az olvasót abban, hogy folyamatosan tudatosíthassa, melyik fejezetnél, témánál tart. Minden (nagyobb) fejezetnek (a bevezetésnek és a befejezésnek is) lehet külön élőfeje. Az itt szereplő címeknek nem kell feltétlenül megegyezniük a tartalomjegyzékben adottakkal, adott esetben rövidített címek is szerepelhetnek.

Az élőfej tehát az aktuális fejezet címét foglalja magában, amelyet KISKAPITÁLISAL is írhatunk. 10-es betűméretet használjunk. Lehet középre helyezni, de helyezhetjük balra vagy jobbra is.

Ha a dolgozat 2–3 nagyobb részből áll (I. rész, II. rész, III. rész), s azon belül vannak fejezetek, akkor nem a fejezetcímeket, hanem a részek címeit érdemes az élőfejbe tenni.

Nem teszünk élőfejet a címoldal, a tartalomjegyzék, valamint a fejezetek első oldalai fölé. Ugyanezt az elvet követjük a dolgozat végén szereplő esetleges járulékos részeknél (pl. ábrák).

2. Fattyúsor – árvasor

Lehetőleg kerüljük el a *fattyúsorokat*, azaz új oldal ne kezdődjék kimenetsorral (egy bekezdés utolsó sorával), és a szövegoldal lehetőleg ne végződjék új bekezdés első sorával (*árvasor*).

A szövegszerkesztőket ma már be lehet állítani, hogy automatikusan kiküszöböljék a fattyú- és árvasorokat.¹²

3. Elválasztás

Szükséges a szavak elválasztása annak elkerülésére, hogy a szavak között túl nagy távolság legyen.

Használjuk a szövegszerkesztő automatikus elválasztási funkcióját.¹³

A szövegszerkesztő azonban csak akkor végzi el automatikusan az elválasztást, ha a szöveget magyar nyelvűként adtuk meg.¹⁴

A szövegszerkesztő csak azokat a szavakat képes elválasztani, amelyek a helyesírás-ellenőrző adatbázisában szerepelnek. Ezért ajánlatos, hogy a végső szerkesztéskor magunk válasszuk el a számítógép által nem ismert (s ezért általában pirossal

¹² Bekezdés > Szövegbeosztás > Fattyú- és árvasorok

¹³ Lap elrendezése > Oldalbeállítás > Elválasztás > Automatikus elválasztás

¹⁴ Korrektúra > Nyelv > Ellenőrzés nyelvének megadása

aláhúzott) szavakat, amelyek esetünkben a legtöbbször egyházi, teológiai szakkifejezések.

Ha mi végezzük az elválasztást, akkor feltételes elválasztójelet használjunk,¹⁵ mert ily módon az elválasztójel csak akkor jelenik meg, ha elválasztási helyzetbe kerül, egyébként pedig nem.

Ügyelni kell arra is, hogy más nyelvekben az elválasztási szabályok általában nem ugyanazok, mint a magyarban.¹⁶

Túlzásba se vigyük az elválasztást. Egy szótag miatt (pláne ha az rövid) ne válasszuk el a szót. Legfeljebb három egymást követő sorban használjuk a kézi elválasztást. Általában a személyneveket nem választjuk el.

Kerüljük a félreértésekre okot adható elválasztásokat (köp-cös, szar-vashiba, ki-vá-ló), és egybetűs szótagot se hagyjunk a sorvégén (i-gen).

4. Nem törhető szóköz

Mivel a szövegszerkesztő program a bal- és jobboldali margóhoz zárja a sorokat, előfordulhat, hogy különböző nagyságú szóközök jelennek meg olyan helyeken, ahol viszont azonos nagyságúaknak kellene lenniük, vagy szorosan összetartozó adatok (pl. rövidítés és szám) külön sorba kerülnek. Ezt elkerülendő érdemes nem törhető szóközt használni.¹⁷

Nem törhető szóközt használunk:

- a mértékegység és annak értéke elválasztására, pl. 1 cm;
- a számjegyek három csoportra osztásakor, pl. 2 000 000;¹⁸
- hogy egyenlő nagyságú szóköz legyen azon bekezdések elején, amelyek gondolatjellel vagy valamilyen más jellel kezdődnek;
- a lapalji jegyzetben a jegyzethivatkozás után (ha nem alkalmazunk behúzást);
- rövidítések és az azt követő szám között (pl. GS 4, DH 150) annak elkerülésére, hogy a rövidítés a hozzá tartozó szám nélkül egyedül álljon a sor végén.

Lehetőleg tegyünk nem törhető szóközt a szentírási hivatkozásoknál a könyv rövidítése után, hogy a hozzátartozó számokkal együtt maradjon.

5. Zárójelek

A zárójelek hierarchiája a következő: (kerek), [szögletes], {kapcsos}. Vagyis ha zárójelbe teszünk egy szövegrészt, először a kerek zárójelet használjuk, ha azon belül is zárójelet akarunk alkalmazni, akkor a szögleteset használjuk, azon belül pedig a kapcsosat.

¹⁵ A feltételes elválasztójel beszúrása: Ctrl + kötőjel

¹⁶ Lásd pl. ÉRDI JÚLIA – GARAI PÉTER (szerk.): *Tipográfia és helyesírás 30 nyelvre*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007; <http://www.merriam-webster.com>; <http://www.duden.de>; <http://dizionario.corriere.it>

¹⁷ A nem törhető szóköz beszúrása: Ctrl + Shift + szóköz.

¹⁸ Ügyeljünk arra, hogy soha ne használjunk nagy O betűt a 0 (nulla) helyett.

(Érdemes felfigyelnünk arra, hogy Vögtle [legalábbis ebben a munkájában {ahogyan azt Schnackenburg észrevette}] teljesen más módszerekkel dolgozott, mint a tíz évvel ez-előtti, hasonló témájú könyvében.)

Kettőnél több zárójelet lehetőleg ne használjunk, mert ezt az olvasó – egy mondaton belül – nehezen tudja követni. Ügyeljünk arra, hogy a mondatzáró írásjel mindig a megfelelő helyre kerüljön: ha a zárójelen belül teljes mondat szerepel, akkor a zárójelen belülre, ha csak mondatrész, akkor a zárójelen kívülre.

A zárójelek és a zárójelbe tett szó vagy szöveg közé nem teszünk szóközt.

(Ez például így helyes.)

(Ez viszont helytelen.)

VI. IDEGEN SZAVAK ÉS NEVEK ÁTÍRÁSA

A dolgozatban a nem latin betűs írású nyelvekből származó közszavakat és tulajdonneveket át kell írni. Az átírás szabályait részletesen ismerteti Laczkó Krisztina és Mártonfi Attila szerzőpáros *Helyesírás* című könyve.¹⁹

Jegyezzük meg, hogy a latin szavakat és neveket nem szabad átírni.

lacrimosa és nem lakrimóza, Irenaeus és nem Iréneusz, Magnificat és nem Magnifikát

Ügyeljünk azonban arra, hogy a magyar nyelvben számos olyan latin szó honosodott meg, amelyeket magyaros változatban használunk.

egzisztencia és nem existentia, szubsztancia és nem substantia, teológia és nem theologia

Természetesen ugyanez érvényes a más nyelvekből (közvetlenül vagy közvetve) átvett és már meghonosodott szavakra.

ámen, cölibátus, diakónus, doketizmus, eucharisztia, kérüigma

¹⁹ Osiris, Budapest, 2004, 246–277.

VII. A DOLGOZAT ÁTNÉZÉSE

A dolgozat értékelésekor az oktatók nemcsak a tartalmat, hanem a formát is értékelik. Sokat elárul a dolgozatkészítőről, hogy milyen munkát ad ki a kezéből! Mielőtt a dolgozatot leadnánk, mindenképpen ellenőrizzük mind tartalmilag, mind tipográfiai és helyesírási szempontból. Ezt lehetőleg ne csak mi magunk végezzük, hanem kérjünk meg rá mást is, főleg olyasvalakit, aki ezen a téren jobb nálunk. Ehhez mindenképpen a nyomtatott változatot használjuk.

1. Általános szempontok

A 6. mellékletben megtalálhatók a szak- és záródolgozat elfogadhatóságának és értékelésének a szempontjai. Azokon kívül az alábbiak szerint érdemes tüzetesebben átnézni a dolgozatot:

- Hiányzik-e olyan rész, amelynek meg kellene lennie (pl. tartalom- és irodalomjegyzék, rezümé)?
- Áttekinthető-e a tartalomjegyzék?
- Jól van-e tagolva a mondanivaló, logikus-e a felépítése?
- A szövegtagolás megfelelő-e (címek, alcímek, bekezdések, kiemelések)?
- A kiemelési rendszer egységes-e az egész szövegben?
- A címrendszer következetes-e?
- Helyesek-e a szövegek közötti és lábjegyzetek?
- Hiányoznak-e lábjegyzetek?
- Az idézetek jelölése megfelelő-e, hiányzik-e idézőjel?
- A lábjegyzetekben az adatok pontosak és teljesek-e?
- Az irodalomjegyzék tartalmazza-e a lábjegyzetekben hivatkozott összes művet?
- Megvan-e a bibliográfiai tételek összes szükséges adata?
- Vannak-e helyesírási vagy nyelvhelyességi hibák?
- Ha gépeléskor véletlenül két szóközt tettünk egymás után, ezeket töröltük-e?

2. Helyesírás, nyelvhelyesség

A helyesírás és a nyelvhelyesség ellenőrzéséhez az alábbi kiadványokat javasoljuk:

BAKOS FERENC: *Idegen szavak és kifejezések szótára*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

BALÁZS GÉZA: *Magyar nyelvhelyességi lexikon*, Corvina, Budapest, 2002, 2. kiadás.

BALÁZS GÉZA – ZIMÁNYI ÁRPÁD (SZERK.): *Magyar nyelvhasználati szótár*, Pauer-Westermann, Celldömölk, 2007.

DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL – TÓTH ETELKA: *Magyar helyesírási szótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005.

EÓRY VILMA (szerk.): *Értelmező szótár+. Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomköri csoportok*, 2 kötet, Tinta, Budapest, 2007.

GRÉTSY LÁSZLÓ – KEMÉNY GÁBOR (szerk.): *Nyelvművelő kézisztár*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 9., Tinta, Budapest, 2005, 2. kiadás.

KISS GÁBOR (szerk.): *Magyar szókinccstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 1., Tinta, Budapest, 2001, 6. kiadás.

LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA: *Helyesírás*, Osiris, Budapest, 2006.

A magyar helyesírás szabályai, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

PUSZTAI FERENC (szerk.): *Magyar értelmező kézisztár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003, 2. kiadás.

PUSZTAI FERENC (szerk.): *Magyar szinonima szótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010, 2., átdolgozott kiadás.

SCHNEIDER, THEODOR (szerk.): *A dogmatika kézikönyve*, 1–2. kötet, Vigilia, Budapest, 1996–1997. [Tárgymutatók: 1. kötet: 602–613; 2. kötet: 623–634.]

TOLCSVAI NAGY GÁBOR: *Idegen szavak szótára*, Osiris, Budapest, 2007.

TÓTFALUSI ISTVÁN: *Idegenszó-tár. Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 8., Tinta, Budapest, 2004.

Útmutató egyházi kifejezések helyesírásához, Szent István Társulat, Budapest, 2006.

VORGRIMLER, HERBERT: *Új teológiai szótár*, Göncöl, Budapest, 2006.

Hasznos internetes oldalak a helyesírási és nyelvhelyességi kérdésekhez és ellenőrzéshez:

- Helyesírási tanácsadó portál (MTA Nyelvtudományi Intézete)

Megbízható szótár, szabályzat és magyarázatok. A megfelelő alkalmazásba begépelve a kérdéses helyesírású szót vagy kifejezést, egyrészt megkapjuk a javasolt megfelelő alakot vagy alakokat (ha több is lehetséges), másrészt elolvashatjuk a helyesírási szabályzat vonatkozó szabálypontjait is, amelyeknek az alkalmazásával megkaptuk a helyes megoldást.

<http://helyesiras.mta.hu/>

- Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda (MTA Nyelvtudományi Intézete)

Helyesírási, nyelvhelyességi kérdésekre 24 órán belül választ kapunk

<http://www.e-nyelv.hu/nyelvi-tanacsadas/>

- Magyarhelyesiras.hu

Önkéntesek készítik az oldalt, ahol szótárakat, tesztek, nyelvi érdekességeket találunk.

<http://www.magyarhelyesiras.hu/index.php>

MELLÉKLETEK

1. melléklet Általános rövidítések

Az alábbi listában nem olyan rövidítések találhatók, amelyeket a dolgozatíró használhat (vagy amelyek használatára buzdítanánk), hanem elsősorban olyanok, amelyekkel a szakirodalomban találkozhat. E rövidítések ismerete főleg a bibliográfiai leíráshoz nyújthat segítséget.

abstr. ▪ abstract (kivonat)	k. ▪ kánon
AT ▪ Altes Testament (Ószövetség)	k. n. ▪ kiadó nélkül
Aufl. ▪ Auflage (kiadás)	kán. ▪ kánon
Ausg. ▪ Ausgabe (kiadás, közlés)	kb. ▪ körülbelül
Ausw. ▪ Auswahl (válogatás)	köt. ▪ kötet
Bd(e). ▪ Band, Bände (kötet, kötetek)	Kr. e. ▪ Krisztus születése előtt(i)
bearb. ▪ bearbeitet (feldolgozta)	Kr. u. ▪ Krisztus születése után(i)
begr. ▪ begründet (alapította)	ld. még ▪ lásd még
bzw. ▪ beziehungsweise (illetve)	lábj. ▪ lábjegyzet
c. ▪ című	loc. cit. ▪ loco citato (az idézett helyen)
cf. ▪ confer (vesd össze)	Mitarb. ▪ Mitarbeiter (munkatárs)
cit. ▪ citatum (idézet)	Mitverf. ▪ Mitverfasser (társszerző)
cod. ▪ codex (kódex)	Mitw. ▪ Mitwirkung (közreműködés)
col. ▪ columna (hasáb)	N. T. ▪ New Testament (Újszövetség)
CV ▪ curriculum vitae (önéletrajz)	NB. ▪ nota bene (Jól jegyezd meg!)
ders. ▪ derselbe (ugyanő)	neubear. ▪ neubearbeitet (átdolgozott)
Dr. v. dr. ▪ doktor	No(s) ▪ number(s) (szám, számok)
Druck. ▪ Druckerei (nyomda)	not. ▪ notice (jegyzet)
é. n. ▪ év nélkül	Nr(n). ▪ Nummer(n) (szám, számok)
ead. ▪ eadem (ugyanő, nőnemben!)	nr. ▪ numerus (szám)
eccl. ▪ ecclesia (egyház)	NT ▪ Neues Testament (Újszövetség)
ed. ▪ edited (kiadás v. szerkesztette)	ny. r. ▪ nyilvános rendes
Einl. ▪ Einleitung (bevezetés)	ny. rk. ▪ nyilvános rendkívüli
erw. ▪ erweitert (bővített)	nyilv. ▪ nyilvános
et al. ▪ et alii (és mások, és társai)	o. ▪ oldal
etc. ▪ et cetera (és így tovább)	O. T. ▪ Old Testament (Ószövetség)
ev. ▪ evangélikus	old. ▪ oldal
évf. ▪ évfolyam	op. cit. ▪ opus citatum (idézett mű)
fej. ▪ fejezet	orig. ▪ originale (eredeti)
ford. ▪ fordította	ort. ▪ ortodox
h. n. ▪ hely nélkül	összeáll. ▪ összeállította
Hg. ▪ Herausgeber (szerkesztő)	p. ▪ pont v. pagina (oldal)
Hrsg. ▪ Herausgeber (szerkesztő)	párh. ▪ párhuzamos (hely v. helyek)
hrsg. ▪ herausgegeben (szerkesztette)	passim ▪ több helyütt is
i. h. ▪ idézett hely(en)	pl. ▪ például
i. m. ▪ idézett mű	prof. ▪ professzor
ibid. ▪ ibidem (ugyanott)	prot. ▪ protestáns
id. ▪ idem (ugyanaz)	r. k. ▪ római katolikus
ill. ▪ illetve v. illustrated (illusztrált)	ref. ▪ református
impr. ▪ imprimatur (nyomtatható)	repr. ▪ reprint
in ▪ -ban, -ben	ritk. ▪ ritkán használatos
it. ▪ italic (kurzív)	röv. ▪ rövidítés, rövidítette
jav. ▪ javított	s. a. ▪ sine anno (év nélkül)
Jg ▪ Jahrgang (évfolyam)	s. l. ▪ sine loco (hely nélkül)

S. ▪ Seite (oldal)
sic! ▪ így!
sk. ▪ és a következő
skk. ▪ és a következők
stb. ▪ és a többi
szerk. ▪ szerkesztette, szerkesztő
Szt. ▪ Szent
szül. ▪ született
teol. ▪ teológia, teológiai
ti. ▪ tudniillik
tkp. ▪ tulajdonképpen
trad. ▪ traduction (fordította)
trans. ▪ translation (fordította)
tsz. ▪ tanszék
ú. f. ▪ új folyam
ua. ▪ ugyanaz
ui. ▪ ugyanis
ún. ▪ úgynevezett
uo. ▪ ugyanott
uő ▪ ugyanő
utánn. ▪ utánnomás
übers. ▪ übersetzt (fordította)

v. ▪ vagy
vál. ▪ válogatta
vall. ▪ vallás, vallási
verb. ▪ verbessert (javított)
Verf. ▪ Verfasser (szerző)
Verl. ▪ Verlag (kiadó)
vgl. ▪ vergleiche (vesd össze)
vhány ▪ valahány
vhogy ▪ valahogy
vhol ▪ valahol
vhonnan ▪ valahonnan
vhová ▪ valahová
vki ▪ valaki
vmely ▪ valamely
vmerre ▪ valamerre
vmi ▪ valami
vmilyen ▪ valamilyen
vol(s). ▪ volume(s) (kötet, kötetek)
vö. ▪ vesd össze!
z. B. ▪ zum Beispiel (például)

2. melléklet

Egyházi-teológiai írásművek rövidítései

1. Írásművek, amelyekre a főszövegben rövidítéssel hivatkozhatunk

Pápák enciklikái, apostoli buzdításai, apostoli levelei, egyházi dokumentumok, egyházatyák írásai, stb., olyan művek, amelyeknek latin (általában két szóból álló) címe van.²⁰ Ilyenek például:

ChL	II. János Pál <i>Christifideles laici</i> kezdetű apostoli buzdítása a világi hívők-ről (1988)
EN	VI. Pál <i>Evangelii nuntiandi</i> kezdetű apostoli buzdítása a mai világ evangelizálásáról (1975)
ES	VI. Pál <i>Ecclesiae sanctae</i> kezdetű motu proprioja néhány zsinati határozat alkalmazási szabályairól (1966)
MM	XXIII. János <i>Mater et Magistra</i> kezdetű enciklikája társadalmi kérdésekről (1961)
RM	II. János Pál <i>Redemptoris missio</i> kezdetű enciklikája a missziós megbízatásról (1990)
CIC	<i>Az egyházi törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal</i> , Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4., jav. és bőv. kiadás.
KÁD	<i>A Klérus Kongregációja: A katekézis általános direktórium</i> , Szent István Társulat, Budapest, 1998.
KEK	<i>A Katolikus Egyház katekizmus</i> , Szent István Kézikönyvek 6., Szent István Társulat, Budapest, 2002.
MKD	<i>A Magyar Katolikus Püspöki Kar Országos Hitoktatási Bizottsága: Magyar kateketikai direktórium</i> , Szent István Társulat, Budapest, 2000.
STh	Aquinói Szent Tamás: <i>Summa theologiae</i> . ²¹

2. Írásművek, amelyekre csak lapalji jegyzetben hivatkozhatunk

AAS	<i>Acta Apostolicae Sedis</i> , Roma, 1909-től.
EV	<i>Enchiridion Vaticanum. Documenti del Concilio Vaticano II e della Santa Sede</i> , Edizioni Dehoniane, Bologna, 1993-től. ²²

²⁰ Korábban a Szent István Társulat a *Pápai Megnyilatkozások* című sorozatban jelentette meg ezeket, a II. János Pál halála után azonban egy háromkötetes gyűjteményben javított változatban is közzétette. Amennyiben módunkban áll, mindig ebből a háromkötetes kiadványból idézzük őket: Diós István (szerk.): *II. János Pál megnyilatkozásai. Pápai dokumentumok 1978–2005*, 1–3. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2005.

²¹ Példa a hivatkozás módjára: *STh* II-II, q. 4, a. 2. [*Summa Theologiae*, II. rész 2. része, 4. kérdés, 2. szakasz].

²² Példa a hivatkozás módjára: *EV* 11, 234. [*Enchiridion Vaticanum* 11. kötet, 234. marginális szám].

- LThK³ Walter Kasper (Hrsg.): *Lexikon für Theologie und Kirche*, Bde. 1–11, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1993–2001, dritte, völlig neu bearbeitete Auflage.
- OR *L’Osservatore Romano*, Citta del Vaticano, 1849-től.
- PG *Patrologiae Cursus completus*, Series Graeca, ed. J. P. Migne, Paris, 1857–1886.²³
- PL *Patrologiae Cursus completus*, Series Latina, ed. J. P. Migne, Paris, 1844–1864.
- SCh *Sources Chrétiennes*, Cerf, Paris, 1941-től.
- Stb.

²³ Például: PG 46, 28. [*Patrologia Graeca*, 46. kötet, 28. oszlop].

3. melléklet A Szentírás könyvei és rövidítésük

Ószövetség

Teremtés könyve Ter
Kivonulás könyve Kiv
Leviták könyve Lev
Számok könyve Szám
Második Törvénykönyv MTörv
Józsué könyve Józs
Bírák könyve Bír
Rut könyve Rut
Sámuel I. könyve 1Sám
Sámuel II. könyve 2Sám
Királyok I. könyve 1Kir
Királyok II. könyve 2Kir
Krónikák I. könyve 1Krón
Krónikák II. könyve 2Krón
Ezdrás könyve Ezd
Nehemiás könyve Neh
Tóbiás könyve Tób
Judit könyve Jud
Eszter könyve Eszt
Makkabeusok I. könyve 1Mak
Makkabeusok II. könyve 2Mak
Jób könyve Jób
Zsoltárok könyve Zsolt

Példabeszédek könyve Péld
Prédikátor könyve Préd
Énekek éneke Én
Bölcsesség könyve Bölcs
Sirák fia könyve Sir
Izajás könyve Iz
Jeremiás könyve Jer
Siralmak könyve Siral
Bárúk könyve Bár
Ezekiel könyve Ez
Dániel könyve Dán
Ozeás könyve Oz
Joel könyve Jo
Ámosz könyve Ám
Abdiás könyve Abd
Jónás könyve Jón
Mikeás könyve Mik
Náhum könyve Náh
Habakuk könyve Hab
Szofofiás könyve Szof
Aggeus könyve Ag
Zakariás könyve Zak
Malakiás könyve Mal

A fenti felsorolás a Szent István Társulat által kiadott Szentírás rövidítéseit tartalmazza. Értelemszerűen, ha valaki más kiadást használ, pl. a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatét, akkor annak rövidítéseit alkalmazza. (A Jeromos-Biblia eltérései: Rút, Ezdr, Judit, Sír, Sirmal, Óz, Agg, 1Makk, 2Makk.)

Újszövetség

Máté evangéliuma Mt
Márk evangéliuma Mk
Lukács evangéliuma Lk
János evangéliuma Jn
Apostolok Cselekedetei ApCsel
Rómaiaknak írt levél Róm
Korintusiaknak írt I. levél 1Kor
Korintusiaknak írt II. levél 2Kor
Galatáknak írt levél Gal
Efezusiaknak írt levél Ef
Filippieknek írt levél Fil
Kolosszeieknek írt levél Kol
Tesszalonikaiaknak írt I. levél 1Tessz
Tesszalonikaiaknak írt II. levél 2Tessz

Timóteusnak írt I. levél 1Tim
Timóteusnak írt II. levél 2Tim
Titusznak írt levél Tit
Filemonnak írt levél Filem
Zsidóknak írt levél Zsid
Jakab levele Jak
Péter I. levele 1Pt
Péter II. levele 2Pt
János I. levele 1Jn
János II. levele 2Jn
János III. levele 3Jn
Júdás levele Júd
Jelenések könyve Jel

A fenti felsorolás a Szent István Társulat által kiadott Szentírás rövidítéseit tartalmazza. Értelemszerűen, ha valaki más kiadást használ, pl. a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatét, akkor annak rövidítéseit alkalmazza. (A Jeromos-Biblia eltérései: Csel, Tít, 1Pét, 2Pét, 1Ján, 2Ján, 3Ján.)

4. melléklet

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak rövidítései

- AA *Apostolicam actuositatem*, határozat a világi hívők apostolkodásáról (1965)
AG *Ad gentes*, határozat az egyház missziós tevékenységéről (1965)
CD *Christus Dominus*, határozat a püspökök lelkipásztori hivataláról (1965)
DH *Dignitatis humanae*, nyilatkozat a vallásszabadságról (1965)
DV *Dei Verbum*, dogmatikai konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról (1965)
GE *Gravissimum educationis*, nyilatkozat a keresztény nevelésről (1965)
GS *Gaudium et spes*, lelkipásztori konstitúció az egyházzal a mai világban (1965)
IM *Inter mirifica*, határozat a tömegkommunikációs eszközökről (1963)
LG *Lumen gentium*, dogmatikai konstitúció az egyházzal (1964)
NA *Nostra aetate*, nyilatkozat az egyház és a nem keresztény vallások viszonyáról (1965)
OE *Orientalium ecclesiarum*, határozat a keleti katolikus egyházakról (1964)
OT *Optatum totius*, határozat a papnevelésről (1965)
PC *Perfectae caritatis*, határozat a szerzetesélet korszerű megújításáról (1965)
PO *Presbyterorum ordinis*, határozat a papi szolgálatról és életről (1965)
SC *Sacrosanctum concilium*, konstitúció a szent liturgiáról (1963)
UR *Unitatis redintegratio*, határozat az ökumenizmusról (1964)

5. melléklet

Tipográfiai szakkifejezések

antikva • A latin ábécé álló betűinek neve.

átírás • A nem latin betűs írású nyelvekből származó közszavak és tulajdonnevek latin betűs megjelenítése. Ennek pontos szabályai vannak.

copyrightoldal • A címnegyed negyedik oldala, amely rendszerint a következőket tartalmazza: a szerkesztő, a lektor, a fordító neve, fordítás esetén a mű eredeti címe, a copyright szövege (innen az elnevezés) és támogatás esetén a támogatók neve. A copyrightoldal tartalmazhatja a kolofont is.

élőfej • A dolgozat szövegoldalainak felső szegélyén szalagszerűen elhelyezkedő szövegsor, amely tartalmazhatja a szerző nevét, a mű vagy a fejezet címét, az azon az oldalon tárgyalt téma címét. A szövegsort lénia (vékony vonal) is kiegészítheti.

félkövér • A normálnál vastagabb betűfajta.

idézet • Más szerző művéből szó szerint átvett mondat vagy szövegrész. Az idézeteket idézőjelbe tesszük, és jegyzetben megjelöljük a forrásukat.

jegyzet • A szöveget kísérő, azt magyarázó, kiegészítő vagy a forrásokat megadó, általában rövid megjegyzés, amely a szövegtükör alatt (*lábjegyzet*), meghatározott esetekben a szövegben (*szövegekzi jegyzet*) helyezhető el.

kiskapitális • A kisbetűk középmagasságával azonos méretű nagybetű. Fogalmak, nevek kiemelésére használatos. Nevek, mondatkezdő szavak első betűjét ilyenkor is nagybetűvel írjuk.

kolofonoldal • A könyv utolsó lapjának egyik oldala, amelyen megtalálhatók a kiadvány kiadására vonatkozó lényeges adatok (felelős kiadó, felelős szerkesztő, műszaki szerkesztő, nyomda és annak vezetője stb.).

kurzív • A betűtípus dőlt fajtája.

kurzívál • Dőlt betűfajtaival szed.

lénia • Az élőfejhez használatos vékony vonal.

marginális • A szedéstükrön kívül, az oldalak szegélyén (margóján) elhelyezett cím, megjegyzés vagy szám.

sorkizárt • A bal és jobb margóhoz igazított (szöveg).

szóköz • Az egyes szavak közötti betűhely.

tipográfia • Egy írásmű nyomtatásban történő megjelentetése megtervezésének, és ebben a felhasznált eszközök kiválasztásának művészete.

verzál • Nagybetű.

6. melléklet

Az elfogadhatóság és az értékelés szempontjai (szak- és záródolgozatnál)

A szakdolgozat értékelése

A szakdolgozatot osztályzattal értékeli a témavezető és a másodbíró is. A következőkben különböző értékelési szempontokat és módszereket mutatunk be.

4.1 A szakdolgozat bírálatának általános szempontjai

- a téma elméleti és gyakorlati jelentősége,
- a vizsgálati módszer megválasztása, a kivitelezés minősége,
- eredmények és dokumentálásuk színvonala,
- az eredmények értékelésének realitása, következtetések helyessége,
- a dolgozat szerkezete, felépítésének logikája, stílusa, helyesírása
- a dolgozat megvédésre bocsátható-e?

4.2. Pontozásos értékelés

I. Az irodalom ismerete és feldolgozása		pont
II. Az alkalmazott vizsgálati módszerek		pont
III. Az eredmények megbízhatósága, feldolgozása, bemutatása		pont
IV. Szerkezeti felépítés		pont
V. Nyelvezet, stílus		pont
VI. A szakdolgozat színvonala		pont

Összesített pontszám:

B. Érdemjegy az összesített pontszám alapján:

C. Szöveges értékelés (külön lapon, maximum egy gépelt oldal terjedelemben)

4.3. A szakdolgozatok értékelésének szempontjai pontozásos rendszerben

A./ Pontozásos értékelés

I. Az irodalom ismerete és feldolgozása	0 - 10 pont
Csak tankönyvek vagy jegyzetek anyagát tartalmazza	1 - 2 pont
Felhasználja a témához tartozó hazai szakkönyveket és folyóiratokat, a főelőadáson elhangzott információkat.	3 - 6 pont
Hasznosítja a hazai és a külföldi tudományos dolgozatokat, kutatási eredményeket, szimpóziumok anyagát is.	7 - 8 pont
A témát a hazai és külföldi szakirodalomra támaszkodva elemzően, kritikailag feldolgozza.	9 - 10 pont

II. Az alkalmazott vizsgálati módszerek	0 - 4 pont
A célnak megfelelő vizsgálati módszereket alkalmaz.	0 - 4 pont
III. Az eredmények megbízhatósága, feldolgozása, bemutatása	0 - 12 pont
A kívántnál alacsonyabb szintű egyéni munka, hiányzó vagy gyenge ábraanyag, szakmai tévedések, helytelen következtetések.	0 pont
Az irodalmi anyagra és egyéni eredményekre alapozó adatok elégségesek, de hiányzik a kritikai elemzés. A munka leíró jellegű.	1 - 4 pont
Önálló munka, elegendő kritikai észrevételekkel, az eredmények feldolgozásával.	5 - 8 pont
A munka szakmai értéke, ábrázolása, feldolgozása a téma továbbfejlesztését eredményezi.	9 - 10 pont
Az új eredmények gyakorlati bevezetésére ajánlhatók, a dolgozat vagy annak egyes részei tudományos publikálásra alkalmasak.	11 - 12 pont
IV. Szerkezeti felépítés	0 - 4 pont
A dolgozat felépítése, tagolása és arányai sok esetben kifogásolhatók.	0 - 1 pont
A dolgozat felépítése, tagolása és arányai egy kis részben kifogásolhatók.	2 - 3 pont
A dolgozat a követelményeknek kifogástalanul megfelel.	4 pont
V. Nyelvezet, stílus	0 - 4 pont
Értelmetlen mondatszerkesztés, helyesírási hibákkal.	0 pont
Nyelvezet, stílus kevés hibákkal.	1 - 3 pont
Nyelvezet, stílus hibátlan, dicséretes.	4 pont
VI. A szakdolgozat színvonala	0 - 6 pont
Kevés önálló munkavégzés, esetleg helytelen (vitatható) következtetésekkel.	0 - 1 pont
A vizsgálati vagy az irodalmi adatok kevés kritikai értékeléssel kerültek bemutatásra.	2 - 3 pont
Az eredmények önállóan, megfelelő kritikai értékeléssel kerültek bemutatásra.	4 - 5 pont
Kiemelkedő feldolgozó, szintetizáló, illetve kutató készség bizonyítása, önálló eredményekkel.	6 pont

B./ Érdemjegy az összesített pontszám alapján:

elégtelen	0 - 13 pont
elégséges	14 - 20 pont
közepes	21 - 26 pont
jó	27 - 33 pont
jeles	34 - 40 pont

4.4. A diplomamunka védésének értékelési szempontjai

A szakdolgozatot vagy diplomamunkát a záróvizsgán a jelöltnek be kell mutatnia, illetve állításait meg kell védenie, az esetleges kérdésekre válaszolva. E „védés” a záróvizsgálathoz tartozik, és külön értékelendő. Ennek szempontjai többek között a következők:

- A jelölt adott-e világos, átfogó képet a kutatás céljairól, jelentőségéről?
- Bemutatta-e kutatási módszereit, eredményeit, a levonható következtetéseket?
- Megfelelően dokumentálta-e mondanivalóját, helyesen használta-e a szemléltetés lehetőségeit?
- Az előadó (jelölt) megfelel-e az előadói követelményeknek (szerkesztés, szabatoság, világos okfejtés, szakkifejezések használata stb.)?
- Sikert-e érdemben válaszolnia a bíráló és a vizsgáztató bizottság kérdéseire?

Tudja-e álláspontját megfelelően képviselni a vitában, milyen szakmai felkészültséggel és biztonsággal rendelkezik az adott témakörbe

7. melléklet

Hasznos segédanyagok a dolgozatíráshoz

Hasznos írások, könyvek a dolgozatírásról, kutatómódszertanról

Baintner Károly: *Hogyan írjunk tudományos közleményeket?*, „TAKEFT” Tudományos Takarmánygazdálkodási Kutatási Fejlesztési Társaság, Budapest, 1982.

Bertáné Németh Ágnes: *Az irodalomkutatástól a hivatkozásig. Hallgatói segédlet*, Pécsi Tudományegyetem Könyvtára, Pécs, 2002.

Blaskó Ágnes – Hamp Gábor: *Írás 1.0. Az ötlettől a jól strukturált szövegig*, Typotex, Budapest, 2007.

Eco, Umberto: *Hogyan írjunk szakdolgozatot*, Kairosz, [Szentendre], 2012. [Korábban: Gondolat, Budapest, 1991, 2007.] A mű pdf formátumban megtalálható: www.kodaly-bp-sulinet.hu/pefele/E-könyvek/Eco_Hogyan írjunk szakdolgozatot.pdf

Fercsik Erzsébet: *Dolgozatírás – felsőfokon*, Krónika Nova, Budapest, 2002.

Fóris Ágota: *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008.

Gaál Csaba: *Szakírás. Bevezetés a tudományos munkák értékeléséhez, írásához*, Medicina, Budapest, 2007.

Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*, Osiris, Budapest, 2005, 2., átdolgozott kiadás.

Havasréti József: *Tudományos írásmű*, Bölcsész Konzorcium – Pécsi Tudományegyetem, Budapest – Pécs, 2006. A mű pdf formátumban megtalálható: <http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Altalanos%20bolcsesz/32Havasr%E9ti/Tudom%E1nyos%20%EDr%E1sm%FB%201.pdf>

Kuziak, Michał – Rzepczyński, Slavomir: *Tanuljunk meg írni! A kérvénytől a szakdolgozatig*, Magyar Könyvklub, Budapest, 2004.

Lorizio, Giuseppe – Galantino, Nunzio (ed.): *Metodologia teologica. Avviamento allo studio e alla ricerca pluridisciplinari*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 1994, 1997, 2. ed.

Majoros Pál: *A kutatómódszertan alapjai. Tanácsok, tippek, trükkök (nemcsak szakdolgozatíróknak)*, bővített, aktualizált, átdolgozott kiadás, Perfekt, [Budapest], 2004. A mű egy korábbi kiadása pdf formátumban megtalálható: <http://eszterhazy.hu/files/kutatasmodszeratan.pdf>

Majoros Pál: *Kutatómódszertan. Avagy: Hogyan írjunk könnyen, gyorsan jó diplomamunkát? Módszertani tananyag a gazdasági felsőoktatás hallgatói számára*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.

Örsy László – Patsch Ferenc: *A tudományos dolgozatírás művészete. Módszertan az elkészítéshez és a kiértékeléshez*, *Sapientiana* 1 (2008/1) 70–89.

Prellezo, José M. – García, Jesús M.: *Invito alla ricerca. Metodologia del lavoro scientifico*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma, 1998.

Raffelt, Albert: *Proseminar Theologie. Einführung in das wissenschaftliche Arbeiten und in die theologische Bücherkunde*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1985, 4., völlig neubearb. Auflage.

Raffelt, Albert: *Theologie studieren. Wissenschaftliches Arbeiten und Medienkunde*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 2003.

Szabó Katalin: *Kommunikáció felsőfokon. Hogyan írjunk, hogy megértsenek? Hogyan beszéljünk, hogy meghallgassanak? Hogyan levelezzünk, hogy válaszoljanak?*, Kossuth, Budapest, 2002, 2. kiadás. (Különösen: *Hogyan írjunk tudományos dolgozatot?* 70–156.)

Tomcsányi Pál: *Általános kutatómódszertan. Az ismeretalkotás és -közlés tudomány-szaktól független elmélete és gyakorlata*, Szent István Egyetem – Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet, Gödöllő – Budapest, 2000.

Virágvölgyi Péter: *A tipográfia mestersége számítógéppel*, Osiris, Budapest, 1999.

Voit Pál: *A diplomamunka-készítés módszertana. Praktikum*, TRI-MESTER, Tatabánya, 2004.

Wimmer Ágnes – Juhász Péter – Jeney Johanna: *Hogyan írjunk...: 101 tanács (szak)dolgozatíróknak*, Alinea, Budapest, 2009.

Néhány hasznos internetes oldal a dolgozatíráshoz

<http://helyesírás.mta.hu/>

<http://www.e-nyelv.hu/nyelvi-tanacsadas/>

<http://www.magyarhelyesiras.hu/index.php>

<http://www.netpublica.hu/index.php>

www.kodaly-bp-sulinet.hu/pefele/E-könyvek/Eco_Hogyan írjunk szakdolgozatot.pdf

<http://mek.oszk.hu/>

<http://a-szakdolgozat.atw.hu/>

<http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Altalanos%20bolcseszet/32Havasr%E9ti/Tudom%E1nyos%20EDr%E1sm%FB%201.pdf>

8. melléklet „Minden” egy helyen

Külsőalak: A/4-es lapokon kinyomtatva, a hátoldalt nem használjuk. SzaD (ZD) fekete borítóban, elektronikus formában is (egyetlen pdf fájlban, CD-n).

Terjedelem: szemináriumi dolgozat legfeljebb 12 oldal; SzaD BA: 30–50 oldal; ZD hittanár–nevelő tanár: 40–70 oldal,

Szövegtükör: Margók: 3 cm. Bekezdés: sorkizárt; behúzás: első sor 1 cm; térköz: előtte-utána 0 pt, sorköz: 1,5.

Betű: Times New Roman, fekete, szöveg 12-es, lapalji jegyzet 10-es. Betűstílus: normál (nem dőlt, nem félkövér). Betűköz: normál (nem ritkított, nem tömörített).

Részek: címlap, tartalomjegyzék, rövidítések jegyzéke (lehet), bevezetés, főszöveg, befejezés, függelék vagy mellékletek (lehet), irodalomjegyzék, rezümé (szak- és záródolgozatnál).

Idézetek: Nincs idézet idézőjel, valamint forrásmegjelölés nélkül. Minden esetben megadjuk az eredeti gondolat forrását, és szó szerint csak idézőjelek között, valamint hivatkozással idézünk. Az idézetek aránya lehetőleg ne haladja meg a teljes szöveg egyharmadát. – Négy sornál hosszabb idézetet ne írjunk! Ha mégis íránk: 1 cm-es behúzás, szimpla sorköz és 11 pt-s betű. Az idézőjeleket megtartjuk. Az idézet előtt és után 6 pt-s térköz. Az első sort nem kezdjük bentebb.

Idézőjelek hierarchiája: „macskaköröm”, azon belül »lúdláb«, azon belül 'fél-idézőjel'.

Zárójelek hierarchiája: (kerek), azon belül [szögletes], azon belül {kapcsos}.

Szentírási hivatkozások: MTörv 6,4; Ter 14–18; Ter 25,19–35,29; Zsolt 136,1; Zsolt 122(121),6–8; Jn 11,5.19.28; Mt 12,51 sk.; vö. Zsid 8,8–12; Mk 9,33 párh.

Lapalji hivatkozások (lábjegyzetek): 10-es betűméret, szimpla sorköz, bekezdések előtt-után 0 pt térköz, 0,5 cm függő behúzás.

¹ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, XX. Századi Keresztény Gondolkodók 11., Vigilia, Budapest, 1996, 78.

² Uo. 86.

³ LOTHAR ULLRICH: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 322–324.

⁴ WALTER KASPER: i. m., 86.

⁵ Uő: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003, 221.

⁶ MICHAEL FIGURA: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.

⁷ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, i. m., 115.

⁸ Vö. 2. láb.

⁹ Vö. JEAN DUPLACY: Hit, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 496–508.

Irodalomjegyzék: 12-es betűméret, szimpla sorköz, tételek után 6 pt térköz, 1 cm függő behúzás. Az egyes tételekben legalább öt adat: szerző, cím, kiadó, megjelenés helye és éve. A bibliográfiai tételek ábécérendben.

BOROS LÁSZLÓ: *A halál misztériuma. Az ember a végső döntés helyzetében*, Vigilia, Budapest, 1998.

- CULLMAN, OSCAR: *Krisztus és az idő. Az őskeresztény idő- és történelemszemlélet*, Hermeneutikai Füzetek 22., Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2000.
- CZIGLÁNYI ZSOLT: Történeti feliratok a Zsoltárok könyvében, *Teológia* 33 (1999/1-2) 6-13.
- ERDŐ PÉTER: *Egyházjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2003, 3., átdolg., bőv. kiadás.
- GUARDINI, ROMANO et al.: *A szeretetről*, Vigilia, Budapest, 1987.
- METZGER, BRUCE M. – COOGAN, MICHAEL D. (eds.): *The Oxford Companion to the Bible*, Oxford UP, New York – Oxford, 1993.
- MÜLLER, KLAUS (Hg.): *Fundamentaltheologie. Fluchtlinien und gegenwärtige Herausforderungen*, Friedrich Pustet, Regens-burg, 1998.
- RAHNER, KARL – Vorgrimler, Herbert: *Teológiai kishótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1980.
- SOULEN, RICHARD N.: *Handbook of Biblical Criticism*, John Knox Press, Atlanta, 1981.
- SZŐKE ÁGNES: *Antik eredetű szakszókincs. Latin és görög eredetű szavak tankönyveinkben*, Athenaeum, h. n., 1999.
- TARNAY BRUNÓ: Hagyományos és modern antropológia, in Fila Béla – Erdő Péter (szerk.): *Teológus az Egyházban. Emlékkönyv Gál Ferenc 80. születésnapja alkalmából*, *Studia Theologica Budapestinensia* 12., Márton Áron, Budapest, 1995, 367-385.
- VANYÓ LÁSZLÓ: *Az őskeresztény egyház irodalma, 1., Az első három század*, Jel, Budapest, 2004.
- VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák, 1-2.*, Atlantisz, Budapest, 1994.